

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ประกอบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาดำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย จึงแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 โรงเรียนบ้านกุตรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
 - 3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.4 การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
 - 3.5 ผลดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
4. แผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.3 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.4 แนวทางการจัดทำแผนการเรียนรู้
 - 4.5 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
5. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
6. ค่าดัชนีประสิทธิผล
7. ความพึงพอใจ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 โรงเรียนบ้านกุตรัง อำเภอกุตรัง จังหวัด
มหาสารคาม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (โรงเรียนบ้าน
กุตรัง. 2545 : 1-16)

1. วิสัยทัศน์

1.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศาสตร์บูรณาการ
ที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นพลเมืองที่มี
ความรับผิดชอบโดยนำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ
เพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมือง นำความรู้เกี่ยวกับโลกมาสร้างความเข้าใจในกระบวนการ
ก่อเกิดสภาพแวดล้อมของมนุษย์เพื่อการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม นำความรู้เรื่อง
การเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติของตน
นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการมาตัดสินใจในการใช้
ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ในสังคม นำ
ความรู้เกี่ยวกับคุณค่า ของจริยธรรม ศาสนา มาตัดสินใจในการประพฤติ ปฏิบัติตนและการอยู่
ร่วมกับผู้อื่น นำวิธีการ ทางสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในสังคม และ
กำหนดแนวทางปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม เยาวชนจำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจสังคมโลกที่ซับซ้อน สามารถปกครองดูแล
ตนเอง รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของโลกได้

ดังนั้น ตลอดระยะเวลาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรแสดงให้เห็นว่านักเรียน
ที่เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้ใช้ความรู้อย่างมีความ
หมาย เพื่อการตัดสินใจ การสำรวจตรวจสอบ การสืบค้น การสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และนำทาง
ตนเองและผู้อื่นเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนสู่โลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตได้

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้บูรณาการสรรพ
ความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ
การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูลความรู้ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับ โลก เชื่อม
โลกเข้าด้วยกัน

1.3 ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัยร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

1.4 การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อ ที่ลึกซึ้ง ทำทาบ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย ได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกรายวิชา

1.5 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดเตรียม โครงการที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่ให้นักเรียนได้นำสิ่งที่เรียน ไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

2. เป้าหมาย/ความคาดหวัง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมายความคาดหวังที่สำคัญ คือให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ภายใต้ระบอบการปกครอง ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การที่จะบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

2.1 ความรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่นักเรียน ในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2.2 ทักษะและกระบวนการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม เป็นต้น

2.3 คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเจตคติ จริยธรรม ค่านิยม โดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย เช่น การรู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย กตัญญู รักเกียรติภูมิของตน เคารพเหตุผล มีความยุติธรรม ห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ซื่อซัดแข็ง ด้วยสันติวิธี ยึดมั่นในความยุติธรรม ความเสมอภาค และเสรีภาพ มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตและรักผู้บริโภค โภคที่ดี เห็นคุณค่าของการทำงาน มีความผูกพันกับการทำงานเป็น

กลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ
เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าและอนุรักษ์พัฒนา
ศิลปวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา

3. คุณภาพของผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง
มัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์ต่างๆ หลายสาขา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมุ่งเน้นให้
ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ กระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์รวมทั้งได้
แสดงบทบาท และความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อม

จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
มีจุดเน้น ในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำ
หลักธรรม คำสอน ไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม
พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม

2. ยึดมั่นศรัทธาและธำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม
ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของ
สังคมไทยและสังคมโลก

3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการ
ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิถีทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ
อย่างเป็นระบบและนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็น
ผู้สร้าง วัฒนธรรมมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตลอดระยะเวลาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กลุ่มสาระ
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ
และมีจุดเน้นเมื่อผู้เรียนจบปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น

4. ช่วงชั้นที่ 1 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

4.1 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและคนรอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

4.2 ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรม ของห้องเรียน และได้ฝึกการตัดสินใจ

4.3 ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับอดีตและปัจจุบัน เข้าใจพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรรับและจ่ายของตนและครอบครัว เข้าถึงการเป็นผู้ผลิตผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ได้รับการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ขั้นต่อไป

5. ช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

5.1 ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาคและประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทาง กายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครองและสภาพเศรษฐกิจโดยเน้น ความเป็นประเทศไทย

5.2 ได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมในพิธีและพิธีกรรมทางศาสนา

5.3 ได้ศึกษาและปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ตนเองมากยิ่งขึ้น

5.4 ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน

5.5 ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่ภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรมค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการ

เปลี่ยนแปลง ทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

6. สาระ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

7. มาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและ วัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์
ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง
ประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล
มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ
และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย
มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์
ของสรรพสิ่ง ที่ปรากฏในระหว่างที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และ
เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการ
อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 1 มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม
จริยธรรม

มาตรฐานการ เรียนรู้	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 1-3		ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6	
	มาตรฐานการ เรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ช่วง ชั้น	มาตรฐานการ เรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น
มาตรฐาน ส. 1.1 เข้าใจประวัติ ความ สำคัญ หลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับ ถือ และสามารถนำ หลักธรรมของ ศาสนามาเป็นหลัก ปฏิบัติในการอยู่ ร่วมกัน	1. รู้และเข้าใจ พื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติ ศาสนา ศาสดา และ คัมภีร์ของ ศาสนาที่ตนนับ ถือ 2. รู้และบอก หลักธรรม เบื้องต้น ของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ ตนนับถือเพื่อ นำมาใช้ในชีวิต ประจำวัน 3. รู้และเข้าใจ การบริหาร จิตใจและเจริญ ปัญญาที่เหมาะสม ตามวัย โดย	- ความหมาย ความสำคัญ ความรู้ และประโยชน์ของ ศาสนา - ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับ ประวัติ ศาสนา ศาสดาและ สาวก	1. รู้และเข้าใจ เรื่องราวพื้นฐาน เกี่ยว กับประวัติ ความสำคัญของ ศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ทาง ศาสนาที่ตนนับถือ 2. รู้และบอก หลักธรรมสำคัญ ของ ศาสนาที่ตน นับถือและศาสนา อื่น ๆ 3. รู้และเข้าใจใน เรื่องการ บริหารจิต และเจริญปัญญา โดยให้รู้ความหมาย ของสติ สัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา	- ประวัติความสำคัญ ความเป็นมา และ ประโยชน์ของศาสนา - หลักจริยธรรมในกา พัฒนาการบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคมแล สิ่งแวดล้อมใน โรงเรียน ชุมชน จังหวัดเพื่ออยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข - หลักธรรมที่ใช้ใน การแก้ปัญหาตัวเอง สังคมและการอยู่ใน สังคมอย่างสันติสุข - หลักวิธีปฏิบัติและ ใช้ภาษา ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับศาสนพิธี และ พิธีกรรมในวัน สำคัญทางศาสนา

มาตรฐานการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 1-3		ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6	
	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น
<p>มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมดีงามและ ศรัทธาใน พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่นับถือ</p>	<p>ให้รู้ความหมาย ของ สติ สัมปชัญญะ ความระลึกได้ และรู้ตัวทั่ว พร้อม</p> <p>1. ชื่นชมการ ทำความดีของ ตนเอง บุคคล ในครอบครัว โรงเรียน และ ชุมชน</p> <p>2. เห็นคุณค่า และตั้งใจทำ ความดีและบอก เหตุผลการทำ ความดีของ ตนเองและผู้อื่น ให้บุคคล ใน ครอบครัว โรงเรียนและ</p>	<p>- กรณีตัวอย่างการทำ ความดีจากเหตุการณ์ใน ชีวิตประจำวันของบุคคล ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน</p> <p>- ประโยชน์และคุณค่า การทำความดี</p>	<p>1. ชื่นชมการทำ ความดีของบุคคลใน สังคม พร้อมทั้งบอก แนวปฏิบัติของตน เพื่อเป็นหลักในการ ดำเนินชีวิต</p> <p>2. เห็นคุณค่าการ ทำความดีของ บุคคลสำคัญ และ เสนอเป็น แนวทางการประพฤติ ปฏิบัติ ของตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคม ใกล้ตัว เพื่อการอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติ สุข</p> <p>3. เห็นประโยชน์ของ การ บริหารจิตและ เจริญปัญญา ตาม แนวทางศาสนาและ</p>	<p>- กรณีตัวอย่าง การทำความดี จากเหตุการณ์ที่ พบเห็นในชีวิต ประจำวัน ของ บุคคลในชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค เพื่อประยุกต์ใช้ เป็นแนวปฏิบัติ ใน ชีวิตประจำวัน ให้อยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีสุข</p>

มาตรฐานการเรียนรู้	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 1-3		ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6	
	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น
<p>มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p>	<p>ชุมชน ได้รับความรู้และชื่นชม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>3. เห็นประโยชน์ของการฝึกสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิ เพื่อเจริญปัญญา</p> <p>1. รู้และปฏิบัติตนตามคำแนะนำเกี่ยวกับหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง กลุ่มเพื่อน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>2. ใช้ภาษาในกัมภีร์ที่ใช้ใน</p>	<p>- หลักจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม ที่ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในระดับ โรงเรียน</p>	<p>สามารถปฏิบัติได้</p> <p>1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง กลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกและสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัว ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>2. ใช้ภาษาในกัมภีร์ที่ใช้ในศาสนา ที่ตน</p>	<p>- หลัก จริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา นำมาใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ ต่อส่วนรวม</p>

มาตรฐานการ เรียนรู้	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 1-3		ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6	
	มาตรฐานการ เรียนรู้ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น
	ศาสนาที่ตนนับถือ และร่วม ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ของศาสนา ตามคำแนะนำที่ เหมาะสมกับวัย 3. ฝึกปฏิบัติการ บริหารจัดการให้สงบ ตามคำแนะนำ โดยกำหนดรู้ กาย วาจา ใจ ให้พร้อม กันได้		นับถือ และร่วม ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา ด้วยความเต็มใจ 3. ฝึกบังคับจิตใจให้ ตั้งมั่นได้โดยมี สติสัมปชัญญะ ในขณะที่ปฏิบัติตาม แนวทางของศาสนา	

จากมาตรฐานทั้ง 3 ข้อ มีจุดเน้นต่างกัน คือ มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่นับถือ และสามารถนำหลักธรรมของ ศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำ ความดี ค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

จากมาตรฐานทั้ง 3 ข้อ ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จึงกำหนดเป็นขอบข่าย การเรียนรู้ที่มีความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ศาสนา หลักคำสอนที่สำคัญใน ศาสนาที่ตนนับถือ อธิบายถึงประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ชุมชน มีความตระหนัก ในกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนาหรือวันสำคัญในศาสนาที่ตนนับถือ สามารถจำแนกการ ประพฤติปฏิบัติที่ดี และไม่ดี มีความชื่นชม ศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ ดำรงอยู่ในศีลธรรม สังคม ชุมชนด้วยเหตุผล หัวข้อสำคัญที่เป็นกรอบความคิด การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในสาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. วันมาฆบูชา
2. วันวิสาขบูชา
3. วันอาสาฬหบูชา
4. วันเข้าพรรษา
5. วันออกพรรษา

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 33-166) ได้รวบรวมรายละเอียด วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ไว้ดังนี้

1. วันมาฆบูชา

วันมาฆบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญมาฆะหรือเดือน 3 เนื่องในโอกาส วันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์

ความสำคัญ วันมาฆบูชาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 มีเหตุการณ์อันมหัศจรรย์ ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าจำนวน 1,250 รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมือง

ราชคฤห์ แคว้นมคธ โดยมีได้นัดหมายกัน พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6 และเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า ในวันที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้นซึ่งเป็นหลักการ อุดมการณ์และวิธีการปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ทุกสังคมมีเนื้อหาโดยสรุปคือ ให้ละเว้นความชั่วทุกชนิด ทำความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว

ประวัติความเป็นมา

1. ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 9 เดือน ขณะนั้นเมื่อเสร็จพุทธกิจแสดงธรรมที่อำสุราชคฤห์แล้ว เสด็จมาประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ประเทศอินเดียในปัจจุบัน วันนั้นตรงกับวันเพ็ญเดือนมาฆะ หรือเดือน 3 ในเวลาบ่ายพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประทับของพระพุทธเจ้า โดยมีได้นัดหมายกันไว้ก่อน นับเป็นเหตุอัศจรรย์ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่างคือ

1.1 วันนั้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

1.2 พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมพร้อมกัน โดยมีได้นัดหมาย

1.3 พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6

1.4 พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า

เพราะเหตุที่องค์ประกอบสำคัญดังกล่าว จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันจาตุรงคสันนิบาต และใน โอกาสนี้พระพุทธเจ้าได้แสดงโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประกาศหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา

2. การถือปฏิบัติในวันมาฆบูชาในประเทศไทย พุทธวันมาฆบูชาที่เดิมทีเคยในประเทศไทยไม่เคยทำมาก่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไว้ว่าเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยทรงถือตามแบบโบราณบัณฑิตที่นิยมกันว่า วันมาฆบูชามีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาฆะเต็มบริบูรณ์ เป็นวันที่พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกันด้วยองค์ 4 ประการ เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ เป็นการประชุมใหญ่ และเป็นการอัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา นักปราชญ์จึงถือเอาเหตุนี้ประกอบพิธีการบูชาพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวก 1,250 รูป นั้นให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส

หลักธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติ

หลักธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ หมายถึง หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาอันเป็นไปเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นหรือคำสอนเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่พระอรหันต์สาวก 1,250 รูป ณ วัคเวฬุวัน ในวันเพ็ญเดือน 3

หลักธรรมดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 วิธีการ 6 ดังนี้

หลักการ 3

1. การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้น การลด ละ เลิก ทำบาปทั้งปวง ซึ่งได้แก่ อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่วมีสิบประการ อันเป็นความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ

2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดีทุกอย่าง ซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี 10 อย่าง อันเป็นความดีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

3. การทำจิตใจให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตใจไม่ให้เข้าถึงความสงบ มี 5 ประการ ได้แก่ ความพอใจในกาม (กามฉันทะ) ความอาฆาตพยาบาท (พยาบาท) ความหดหู่ท้อแท้ ว่างเหงาหาวนอน (ถีนมิตฺตะ) ความฟุ้งซ่าน รำคาญ (อุทธัจจะกุกกุจจะ) และความลังเลสงสัย (วิจิกิฉา)

อุดมการณ์ 4

1. ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้นไม่ทำบาปทั้งทางกาย วาจา ใจ
2. ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การงดเว้นจากการทำร้าย ครอบงำ หรือเบียดเบียนผู้อื่น
3. ความสงบ ได้แก่ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ
4. นิพพาน ได้แก่ การดับทุกข์ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามวรรคมีองค์ 8

วิธีการ 6

1. ไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือกล่าวโจมตีใคร
2. ไม่ทำร้าย ได้แก่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. สำรวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพในระเบียบวินัย กฎ กติกา กฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม
4. รู้จักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหารหรือการ

ใช้สอยสิ่งต่าง ๆ

5. อยู่ในสถานที่ที่สงัด ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
6. ฝึกหัดจิตใจให้สงบ ได้แก่ ฝึกหัดชำระจิตใจให้สงบ มีสุขภาพ คุณภาพ

และประสิทธิภาพที่ดี

2. วันวิสาขบูชา

วิสาขบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ หรือเดือน 6 เนื่องในโอกาสคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน

ความสำคัญ พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพานเวียนมาบรรจบในวันและเดือนเดียวกัน คือวันเพ็ญเดือนวิสาขะ จึงถือว่าเป็นวันสำคัญของพระพุทธเจ้า หลักธรรมอันเกี่ยวเนื่องจากการประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน คือ ความกตัญญู อริยสัจ 4 และความไม่ประมาท

ประวัติความเป็นมา

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าประสูติ ณ สวนลุมพินีวันอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ แคว้นสักกะ (ปัจจุบันอยู่ในเมืองลุมพินี ประเทศเนปาล) เมื่อเช้าวันศุกร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีก่อนพุทธศักราช 80 ปี ต่อมาพระองค์ได้เสด็จออกผนวชและทรงบำเพ็ญอย่างหนัก จนได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมแคว้นมคธ (ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองพุทธคยา แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย) เมื่อเช้าวันพุธขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีระกา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี หลังจากตรัสรู้แล้วพระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจโปรดผู้ควรแนะนำสั่งสอนให้ได้บรรลุมรรคผลจนนับไม่ถ้วน และเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อวันอังคาร ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง ณ สาลวโนทยานของมัลลกษัตริย์ เมืองกุสินาราแคว้นมัลลละ (ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองกุสินคระ) แคว้นอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย สิริรวม พระชนมายุได้ 80 พรรษา

2. การถือปฏิบัติวันวิสาขบูชาในประเทศไทย การประกอบพิธีวิสาขบูชาในเมืองไทย เริ่มทำมาแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งสันนิษฐานว่าจะได้รับแบบอย่างมาจากลังกา กล่าวคือ เมื่อประมาณ พ.ศ. 420 พระเจ้าภาติการาชกษัตริย์แห่งลังกา ได้ประกอบพิธีวิสาขบูชาอย่างมโหฬารเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา กษัตริย์ลังกาในรัชกาลต่อ ๆ มา ก็ทรงดำเนินรอยตาม แม้ปัจจุบันก็ยังถือปฏิบัติอยู่

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

1. ความกตัญญู คือ ความรู้อุปการคุณที่มีผู้ทำไว้ก่อนเป็นคุณธรรมคู่กับ

ความกตัญญูคุณทเวที คือ การตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้ฉัน ผู้ที่หาอุปการคุณก่อนเรียกว่า
บุพพการี คือ บิดามารดา และครูอาจารย์

2. อริยสัง 4

อริยสัง คือ ความเจริญอันประเสริฐ หมายถึง ความจริงที่ไม่แปรผัน เกิดได้
กับทุกคน มี 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ คือ ปัญหา

สมุทัย คือ เหตุแห่งปัญหา

นิโรธ คือ การแก้ปัญหาได้

มรรค คือ ทางหรือวิธีแก้ปัญหา

3. ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท คือ การมีสติทั้งขณะทำ ขณะพูด และขณะคิด

3. วันอาสาฬหบูชา

วันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ หรือเดือน 8 เนื่อง
ในโอกาสวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาเป็นครั้งแรก โดยแสดงปฐมเทศนา
คือ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นผลทำให้เกิดมีสาวกรูปแรกขึ้นในพระพุทธศาสนาจนถึงได้ว่า
เป็นวันแรก ที่มีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ครบเป็นองค์พระรัตนตรัย

ความสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา (เทศน์กัณฑ์แรก) เนื้อหาว่าด้วย
ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่นำไปสู่การบรรลุปนิพพาน ฤาษีโกณฑัญญะได้บรรลุโสดา
ปัตตผล แล้วทูลขอบวชเป็นสาวกรูปแรก ที่เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในบรรดาประเทศที่นับถือพุทธศาสนาที่ประกาศให้มีวัน
อาสาฬหบูชา และถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

1. ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน 6 และ
ได้ประทับอยู่ ณ บริเวณที่ตรัสรู้นั้นตลอด 7 สัปดาห์ พระองค์ทรงใคร่ครวญถึงผู้ที่พระองค์จะ
แสดงธรรมโปรดอันดับแรกทรงระลึกถึงอาหารคาบส และอุทกคาบสผู้เคยสอนความรู้ชั้นฌาน
ให้แก่พระองค์มาแต่ท่านทั้ง 2 ก็สิ้นชีพไปก่อนแล้ว จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 คือ
โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ผู้ที่เคยมีอุปการคุณแก่พระองค์ทรงทราบ
ด้วยญาณว่าฤาษีทั้ง 5 นั้น มีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถมากที่จะบรรลุธรรมได้จึงเสด็จออกจากต้น
มหาโพธิ์ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เดินไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นกาสิ

เสด็จไปถึงเย็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอาสาฬหะ

2. การถือปฏิบัติวันอาสาฬหบูชาในประเทศมีพิธีอาสาฬหบูชาเริ่มกำหนดเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศ เมื่อพุทธศักราช 2501 โดยพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) ครั้งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษาได้เสนอคณะสังฆมนตรี ให้เพิ่มวันศาสนพิธีขึ้นอีกวันหนึ่ง คือวันธรรมจักรหรือวันอาสาฬหบูชาด้วยเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมจักรกับวัตนสูตร คณะสังฆมนตรีลงมติรับหลักการให้เพิ่มวันอาสาฬหบูชาและให้ถือเป็นหลักปฏิบัติในเวลาต่อมาโดยออกเป็นประกาศคณะสงฆ์เรื่อง กำหนดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2501 และในวันเดียวกันนั้นได้ประกาศสำนักสังฆนายกกำหนดระเบียบปฏิบัติในพิธีอาสาฬหบูชาขึ้นไว้ให้วัดทุกวัดถือปฏิบัติทั่วกัน กล่าวคือ ก่อนวันอาสาฬหบูชา 1 สัปดาห์ ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่ภิกษุสามเณรตลอดจนศิษย์วัด คนในวัดช่วยกันปิดกวาด ปูลาดอาสนะจัดตั้งเครื่องสักการะให้ประดับธงธรรมจักรรอบพระอุโบสถตลอดวัน ทั้งเวลาเช้าและเวลาบ่าย ให้มีการฟังธรรมตามปกติ เวลาค่ำให้ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา มาพร้อมกันที่หน้าพระอุโบสถหรือเจดีย์ จุดธูปเทียนแล้วถือรวมกับดอกไม้ขึ้นประณมมือสำรวมจิต โดยพระสงฆ์ผู้เป็นประธานนำกล่าวคำบูชา จบแล้วทำประทักษิณ 3 ครั้งจึงให้ภิกษุสามเณรเข้าไปบูชาพระรัตนตรัย ทำวัตรค่ำ แล้วสวดธรรมจักรกับวัตนสูตรทำนองสารภัญญะ จบแล้วให้เป็น โอกาสพุทธศาสนิกชนเจริญภาวนามัยกุศลมีสวดมนต์สันทนาธรรม บำเพ็ญสมณะและวิปัสสนา เป็นต้น ตามควรแก่อัธยาศัยให้ใช้เวลาทำพิธีอาสาฬหบูชาไม่เกิน 24.00 น. ดังนั้นพิธีอาสาฬหบูชาจึงกระทำกันอย่างกว้างขวาง นับแต่นั้นมาทางราชการ ได้ให้สำนักนายกรัฐมนตรีประกาศให้มีการชักธงชาติถวายเป็นพุทธบูชาในวันนี้ด้วย

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

มัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุนิพพานไม่ตั้งหรือไม่หย่อนเกินไป ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฎฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันติ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

นิพพาน หรือ นิโรธ เป็นความสุขที่คนในสังคมอินเดียโบราณต่างมุ่งแสวงหา เพราะถือว่าเป็นความสุขสงบที่เป็นอมต ไม่ผันแปร

พระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ทรงปฏิบัติตามข้อนี้นี้มาแล้ว ครั้นทรงเห็นว่า ไม่ใช่ทางหรือข้อปฏิบัติให้ได้บรรลุนิพพานจึงทรงแสวงหาทางสายใหม่ ในที่สุดก็ทรงพบว่าอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 คือ

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา การเจรจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ การทำงานชอบ
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวาจา มะ เพียรชอบ
7. สัมมาสติ ระลึกชอบ
8. สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ

เป็นทางสายกลางที่ดีที่สุดแล้วทรงปฏิบัติตามทางสายกลางนั้น ไม่ซ้าก็บรรลุนิพพานได้ ซึ่งพบว่า ต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเป้าหมายให้ชัดเจนแล้วคิดหาทางไปถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ซึ่งพบว่า ต้องเริ่มต้นด้วยการทำจิตใจให้สงบไม่เอนเอียงไปข้างตั้งหรือข้างหย่อน โดยอาศัยการฝึกสติเป็นตัวนำพร้อมทั้งเพียรระวัง ไม่ให้เกิดความคิดที่ไม่ดีเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็เพียรละให้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็เพียรให้เกิดความคิดที่ดีและเพียรรักษาความคิดที่ดีเกิดขึ้นแล้ว ให้คงอยู่และพบต่อไปว่าจิตสงบแล้วพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางกายและวาจาก็สงบด้วย เมื่อสงบครบทั้งกาย วาจา และใจแล้วก็ได้บรรลุนิพพาน

4. วันเข้าพรรษา

วันเข้าพรรษาเป็นพุทธบัญญัติ ซึ่งภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตาม หมายถึงการอธิษฐานอยู่ประจำที่ไม่เที่ยวจาริกไปยังสถานที่ต่าง ๆ เว้นแต่กิจจำเป็นจริง ๆ ช่วงจำพรรษาจะอยู่ในฤดูฝน คือ แรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ดังนั้นวันเข้าพรรษาจึงหมายถึง วันที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาอธิษฐานอยู่ประจำในวัด หรือเสนาสนะที่คุ้มแดดคุ้มฝนได้แห่งหนึ่ง โดยไม่ไปค้างแรมที่อื่นตลอด 3 เดือน ในฤดูฝน

ความสำคัญ วันเข้าพรรษานี้มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนิกชนและเป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยเหตุผลดังนี้

1. พระภิกษุจะหยุดจาริกไปยังสถานที่ต่าง ๆ แต่จะเข้าพักอยู่ประจำในวัดแห่งเดียวตามพุทธบัญญัติ
2. การที่พระภิกษุอยู่ประจำที่นาน ๆ นั้นย่อมมีโอกาสได้สังเคราะห์คุณธรรมที่ประสงค์จะอุปสมบทเพื่อจะศึกษาพระธรรมวินัย และสังเคราะห์พุทธบริษัททั่วไป
3. เป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ เช่น ดื่มสุรา สารเสพติด และการเที่ยวเตร่เฮฮา เป็นต้น

4. นอกจากจะเป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ แล้ว ในช่วงเวลาเข้าพรรษาพุทธศาสนิกชนทั่วไปจะบำเพ็ญทาน รักษาศีล ฟังธรรมและเจริญภาวนามากขึ้น

ประวัติความเป็นมา

1. ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัคเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือพวกชาวบ้านกลุ่มหนึ่งพากันกล่าวตำหนิ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาว่า ช่างไม่รู้จักกาลเวลาเสียเลยพากันจาริกไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดยั้ง แม้ในระหว่างฤดูฝน บางครั้งก็ไปเหยียบข้าวกล้าของชาวบ้านเสียหาย ขณะที่พวกนิครณณ์ นักบวชในศาสนาอื่นและฝูงนกยังหยุดพักก่อน ไม่ท่องเที่ยวไปในฤดูฝนเช่นนี้

วันเข้าพรรษานี้โดยทั่วไปแล้วในวันแรก 1 ค่ำ เดือน 8 เรียกว่าวันเข้าพรรษา (บุริมพรรษา) ถ้ามีปีใดเป็นอธิกมาสมีเดือน 8 สองหนก็เลื่อนเข้าพรรษาในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หลัง ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่สามารถเข้าพรรษาได้ก็เลื่อนเข้าพรรษาในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 9 ก็ได้ ไปสิ้นสุดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เรียกว่า วันเข้าพรรษาหลัง (ปัจฉิมพรรษา)

2. การถือปฏิบัติในวันเข้าพรรษาของประเทศไทยสมัยก่อน คนไทยส่วนใหญ่ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม จะเริ่มทำไร่ทำนาปักดำข้าวกล้าก่อนพรรษากาล พอพระสงฆ์เข้าพรรษาที่จะเสร็จงานในไร่นา ย่อมมีเวลาว่างมากประกอบกับการคมนาคมไปมาระหว่างสถานที่ต่าง ๆ ก็ไม่สะดวก เนื่องจากว่าฝนตกชุกและน้ำขึ้นเจิ่งนองเต็มแม่น้ำลำคลองทั่วไป ชาวบ้านจึงถือโอกาสเข้าวัคเวฬุวัน รักษาศีลฟังธรรมและเจริญภาวนาเพิ่มพูนบุญกุศลกันมากขึ้น

นอกจากรักษาศีลแล้วพุทธศาสนิกชนชาวไทยในสมัยสุโขทัยนั้นยังได้บำเพ็ญกุศลอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้

2.1 ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีนี้คงเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ว่า สมัยก่อนไม่มีไฟฟ้าใช้เหมือนปัจจุบัน เมื่อพระสงฆ์จำพรรษารวมกันมาก ๆ ก็ต้องปฏิบัติกิจวัตร

2.2 ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายผ้าอาบน้ำฝนเกิดขึ้นแต่สมัยพุทธกาล คือ มหาอุบาสิกา ชื่อว่า วิสาขา ได้ทูลขอพระบรมพุทธานุญาตให้พระสงฆ์ได้มีผ้าอาบน้ำสำหรับผลัดเปลี่ยนเวลาทรงน้ำฝนระหว่างฤดูฝน นางวิสาขาจึงเป็นสตรีคนแรกที่ได้รับพระบรมพุทธานุญาตให้ถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษานั้น พุทธศาสนิกชนนิยมไปวัคเวฬุวัน รักษา ศีลฟังธรรม และเจริญจิตภาวนา ซึ่งเป็นการเว้นจากการทำชั่ว บำเพ็ญความดีและชำระจิตใจให้

สะอาด แจ่มใส เครื่องครัดยิ่งขึ้น หลักธรรมสำคัญที่สนับสนุนคุณความดีดังกล่าวก็คือ “วิริติ”

คำว่า “วิริติ” หมายถึง การงดเว้นจากบาปและความชั่วต่าง ๆ จัดเป็นมงคลธรรมข้อ 1 เป็นเหตุให้นำบุคคลผู้ปฏิบัติตามธรรมไปสู่ความสงบสุขปลอดภัย และความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

วิริติ การงดเว้นจากบาปนั้นจำแนกออกได้เป็น 3 ประการคือ

1. สัมปตตวิริติ ได้แก่ การงดเว้นจากบาปความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ด้วยเกิดความรู้สึกละอาย (หิริ) ให้เกิดความเกรงกลัวต่อบาป (โศตคัมปะยะ) ขึ้นมาเอง เช่น บุคคลที่มีได้ สมาทานศีลไว้โดย เมื่อถูกเพื่อนคณะอื่นคะยอให้ดื่มสุราก็ไม่ยอมดื่มเพราะละอายและเกรงกลัวต่อบาป ว่าชาวพุทธไม่ควรกระทำเช่นนั้นในระหว่างเข้าพรรษา

2. สมาทานวิริติ ได้แก่ การงดจากบาปความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ด้วยการสมาทานศีล 5 หรือศีล 8 จากพระสงฆ์โดยเพียรระมัดระวังไม่ทำให้ศีลขาด หรือค้างพร้อย แม้มีสิ่งยั่ววนภายนอกมาเร้าก็ไม่หวั่นไหวหรือเอนเอียง

3. สมุจเฉทวิริติ ได้แก่ การงดจากบาปความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ได้อย่างเด็ดขาด โดยตรงเป็นคุณธรรมของพระอรหันต์ ถึงกระนั้นสมุจเฉทวิริติอาจนำมาประยุกต์ใช้กับบุคคลผู้งดเว้นจากบาปความชั่วและอบายมุขต่าง ๆ ในระหว่างพรรษากาลแล้ว แม้ออกพรรษาก็ไม่กลับไปกระทำหรือข้องแวะอีก เช่น กรณีผู้งดเว้นจากการดื่มสุราและสิ่งเสพติดระหว่างพรรษากาลแล้วก็งดเว้นได้ตลอดไป เป็นต้น

5. วันออกพรรษา

วันออกพรรษา หมายถึง วันที่พระภิกษุพ้นจากข้อกำหนดทางพระวินัยที่ต้องอยู่ประจำที่หรือในวัดแห่งเดียวตลอด 3 เดือน ในฤดูฝน กล่าวคือ เมื่อพระภิกษุได้อธิษฐานอยู่จำพรรษาในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 (หรือเดือน 9 กรณีพรรษาหลัง) แล้วอยู่ประจำที่หรือวัดนั้นเรื่อยไปจนสิ้นสุด ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 (หรือเดือน 12 กรณีในวันเข้าพรรษาหลัง) หลังจากนั้นก็สามารถจาริกไปค้างแรมที่อื่นได้ วันออกพรรษานี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วันปวารณา” หรือ “วันมหาปวารณา” คือวันที่พระสงฆ์ทำปวารณากรรม คือเปิดโอกาสให้เพื่อนภิกษุว่ากล่าวตักเตือนด้วยเมตตาจิตได้ เมื่อได้เห็น ได้ฟังหรือสงสัยในพฤติกรรมของกันและกัน

ความสำคัญ วันออกพรรษานี้นับเป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยเหตุผลดังนี้

1. พระสงฆ์ได้รับพระบรมพุทธานุญาตได้จาริกไปค้างแรมที่อื่นได้
2. เมื่อออกพรรษาแล้วพระสงฆ์จะได้นำความรู้จากหลักธรรมและ

ประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างเข้าพรรษา ไปเผยแผ่แก่ประชาชน

3. ในวันออกพรรษาพระสงฆ์ได้ทำปวารณาเปิดโอกาสให้เพื่อนภิกษุว่ากล่าวตักเตือนเรื่องความประพฤติของตนเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ความเคารพนับถือและความสามัคคีระหว่างสมาชิกสงฆ์

4. พุทธศาสนิกชนได้นำแบบอย่างไปทำปวารณาเปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาตนและสร้างสรรค์สังคมต่อไป

ประวัติความเป็นมา

1. ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประทับจำพรรษา ณ พระเชตะวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถีนั้นมีพระภิกษุกลุ่มหนึ่งแยกย้ายกันจำพรรษาอยู่ตามอารามต่าง ๆ ครั้นพระภิกษุเหล่านั้นเกรงจะเกิดการขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันจนอยู่ไม่เป็นสุขตลอดพรรษา จึงได้ตั้งกติกาว่าจะไม่พูดจากัน (มุควัตร) เมื่อถึงวันออกพรรษาพระภิกษุเหล่านั้นก็พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่พระเชตะวันมหาวิหารกราบทูลเรื่องทั้งหมดให้ทรงทราบ

2. การถือปฏิบัติออกพรรษาในประเทศไทย วันออกพรรษานี้เป็นวันปวารณาของพระสงฆ์โดยตรงที่จะต้องประชุมกันว่าปวารณากรรมแทนอุโบสถสำหรับพุทธศาสนิกชนฝ่ายคฤหัสถ์ ก็ถือว่าเป็นวันสำคัญมักนิยมไปทำบุญทำทานรักษาศีล และฟังธรรมเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนี้ยังมีประเพณีเนื่องด้วยวันออกพรรษาอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “ประเพณีตักบาตรเทโว” คำว่า “ตักบาตรเทโว” มาจากคำเต็มว่า “ตักบาตรเทโวโรหณะ” คือการตักบาตรเนื่องในโอกาสที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งคัมภีร์อรุทธกถาธรรมบทบันทึกไว้ว่าเมื่อพระพุทธเจ้าแสดงยมกปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์เป็นคู่) ที่คันทมะวงโลกลี้เมืองสาวัตถีแล้วก็เสด็จขึ้นไปจำพรรษาที่ 7 บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาพระอภิธรรมโปรดพุทธมารดา เป็นเวลา 3 เดือน ครั้นออกพรรษาแล้ว พระพุทธเจ้าจึงทรงเสด็จลงสู่เมืองมนุษย์โลกทางบันไดพาดลงโลกลี้เมืองสังกัสสะ

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

ในเทศกาลออกพรรษานี้ มีหลักธรรมสำคัญที่ควรนำมาไปปฏิบัติ คือ การปวารณา

ปวารณา ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเองได้ ในการปวารณานี้อาจแบ่งบุคคลออกเป็น 2 ฝ่ายคือ

1. ผู้ที่ว่ากล่าวตักเตือนจะต้องเป็นผู้มีเมตตาจิตปวารณาดีต่อผู้ที่ตนว่ากล่าว ตักเตือน เรียกว่า มีเมตตาทางกาย ทางวาจา และทางใจพร้อมมูล

2. ผู้ถูกกล่าวหาตักเตือนต้องมีใจกว้าง มองเห็นความปรารถนาดีของผู้ตักเตือน ดังผู้ที่มาบอกขุมทรัพย์ให้

การปวารณานี้ จึงเป็นคุณธรรมสร้างความสมัครสมานสามัคคีและดำรงความบริสุทธิ์หมดจดไว้ในสังคมพระสงฆ์ การปวารณาแม้จะเป็นสังฆกรรมของสงฆ์ก็อาจนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมชาวบ้าน ได้ด้วย เช่น การปวารณากันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในสถานศึกษา ในสถานที่ทำงาน พนักงานในห้างร้านบริษัท และหน่วยงานราชการ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

1. ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

มีผู้ให้คำจำกัดความของการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้หลายคน ดังต่อไปนี้

วัตนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 38) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่มทั้ง โดยการแลกเปลี่ยนความคิด เห็นการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วย เหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่ม ไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2544 : 116) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้ตนเองและสมาชิกในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดหรืออาจจะกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสภาพวัฒนธรรม นั่นคือ ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในลักษณะเป็นประชาธิปไตยและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ (2544 : 6) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีสอน แบบหนึ่ง โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานพร้อมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก โดยทุกคนมีความรับผิดชอบงานของตนเอง และงานส่วนรวมร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กัน และกัน มีทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดความพอใจอันเป็น

ลักษณะเฉพาะของกลุ่มร่วมมือ

จอห์นสัน และ โฮลเบก (Johnson and Holubec. 1993 : 1-3) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือหมายถึงการจัดการเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีบทบาทชัดเจน มีทักษะทางสังคม มีการพึ่งพาอาศัยกันจนทุกคนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

สลาวิน (Slavin. 1995 : 4) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน สมาชิกในกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถ เพศ เชื้อชาติที่แตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อเพื่อนในการช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยการทำงานร่วมกันต้องมีเป้าหมายของกลุ่ม

สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบต่อร่วมกันให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดให้

2. แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ทิสนา แจมมณี (2552 : 98-99) การเรียนรู้แบบร่วมมือคือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม นักการศึกษาคนสำคัญที่เผยแพร่แนวคิดการเรียนรู้คือ สลาวิน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และ รอเจอร์ (Roger Johnson) กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป ไม่สนใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน มีผลการวิจัยชัดเจนว่าความรู้สึกละเอียดของนักเรียนต่อตนเอง โรงเรียน ครู และเพื่อนครู มีผลต่อการเรียนรู้มาก กล่าวว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะการแข่งขัน ในการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามให้ได้คะแนนดีกว่าคนอื่น เพื่อให้คะแนนดี ได้รับการยกย่อง หรือ ได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ
2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น

3. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน และในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วย จอห์นสันและจอห์นสันชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาปัจจุบันมักส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขัน ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้เรียนเคยชินต่อการแข่งขันเพื่อแข่งขัน ผลประโยชน์มากกว่าร่วมมือกันแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม เขาแสดงความเห็นว่า เราควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะ โดยรู้จักใช้ลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ ทั้งนี้เพราะในชีวิตประจำวันผู้เรียนจะต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีทั้ง 3 ลักษณะแต่เนื่องจากการศึกษาปัจจุบันมีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขันและแบบรายบุคคลอยู่แล้ว เราจึงจำเป็นต้องหันมาส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้ง ได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตด้วย

สเปนเซอร์ คาแกน (Spenser Kagan, 1997 : 45 ; อ้างอิงจาก ชาตรี เกิดธรรม, 2545 : 8-10) นักการศึกษาชาวสหรัฐอเมริกาได้วิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperative Learning) ได้เสนอแนวคิดหลักที่จะนำไปสู่การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกันอย่างมีประสิทธิภาพ ไว้ 5 ประการดังนี้

1. การจัดกลุ่ม (Teams) หมายถึงการจัดกลุ่มเด็กที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดควรจัดเด็กเข้ากลุ่มดังต่อไปนี้

- 1.1 จำนวนเด็กในกลุ่ม 4 คน
- 1.2 ประกอบด้วยเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ละครึ่ง
- 1.3 จัดให้มีทั้งกลุ่มเด็กนักเรียนหญิงและเด็กนักเรียนชายในกลุ่มเดียวกัน
- 1.4 จัดให้เด็กอยู่ในกลุ่มเดียวกันประมาณ 6 สัปดาห์
- 1.5 บางกรณีอาจจัดวิธีอื่น เช่น จัดกลุ่มที่มีความสนใจเหมือน ๆ กัน

จัดกลุ่มแบบสุ่ม

2. ความมุ่งมั่น (Will) หมายถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ของเด็กที่จะทำงานร่วมกัน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลร่วมกัน สามารถสร้างความมุ่งมั่นโดยใช้กิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิชาการ เช่น การเล่นเกม

- 2.1 สร้างความมุ่งมั่นของกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน
- 2.2 สร้างความมุ่งมั่นของชั้นที่จะช่วยกัน
- 2.3 การทำงานโดยเลือกกิจกรรมคนเดียวไม่สามารถสำเร็จได้

3. การจัดการ (Management) หมายถึง การจัดกลุ่มให้สามารถทำกิจกรรมได้

อย่างมีประสิทธิภาพ และรวมถึงการจัดการของครูการจัดการภายในกลุ่มเพื่อให้การทำกิจกรรมของกลุ่มประสบผลสำเร็จ

- 3.1 การจัดที่นั่งของนักเรียนในกลุ่ม
- 3.2 การแบ่งงานภายในกลุ่ม
- 3.3 การสร้างกฎของห้อง
- 3.4 การให้สัญญาณเงียบ
- 3.5 การดูแลกลุ่มให้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- 3.6 การดูแลกลุ่มไม่ให้วุ่นวายกับกลุ่มอื่น

4. ทักษะทางสังคม (Social Skill) หมายถึง การพัฒนาเด็กให้มีการทำงานร่วมกัน ให้มีการช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง ให้กำลังใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. กฎพื้นฐาน 4 ข้อ (4 Basics Principles) หมายถึง หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้ แบบร่วมมือประกอบด้วย

5.1 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (P : Positive Interdependence : PIES)
นักเรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเราได้รับประโยชน์จากเพื่อนเพื่อนก็จะได้รับประโยชน์จากเรา ความสำเร็จของเราและความสำเร็จของเพื่อนคือความสำเร็จของกลุ่ม หรือ ความสำเร็จของกลุ่มก็คือความสำเร็จของแต่ละคน

5.2 การยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน (I : Individual Accountability)
นักเรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันยอมรับว่าแต่ละคนในกลุ่มต่างก็มีความสามารถในตัวเอง และมีส่วนในการทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จด้วยดี

5.3 ความเสมอภาค (E : Equal Participation) ทุกคนมีความเท่าเทียมกันทุกคน ในกลุ่มต้องให้ความร่วมมืออย่างทั่วถึง และมีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเท่าเทียมกัน

5.4 การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (S : Simultaneous Interaction) มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดสรุปได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มความสำเร็จของกลุ่มเป็นความสำเร็จของทุกคน

3. ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2543 : 39) และ ชาตรี สำราญ (2543 : 43) กล่าวถึงขั้นตอน

การเรียนรู้แบบร่วมมือดังนี้

3.1 ขั้นเตรียม ประกอบด้วยครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 2-6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่มบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียนและทำกิจกรรมร่วมกัน

3.2 ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

3.3 ขั้นทำกิจกรรมกลุ่มผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อยโดยแต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม ในที่นี้ครูอาจกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่างๆกันเช่น แบบ JIGSAW, TGT, STAD, TAI, LT, CIRC CO-CO เป็นต้น

3.4 ขั้นตรวจผลงานและทดสอบในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียน ได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไรเน้นการตรวจผลงานกลุ่มและรายบุคคล

3.5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้ามีสิ่งที่ไม่เข้าใจ ครูควรอธิบายเพิ่มเติมครูและผู้เรียนช่วยกันประเมินผลทำงานกลุ่ม

4. การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

ทิสนา แคมมณี (2552 : 103-105) ครูสามารถนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน โดยการพยายามจัดกลุ่มการเรียนรู้ให้ครบองค์ประกอบการวางแผนบทเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือ มีประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ

4.1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน เป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด

4.1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มอาจเลือกตามความเหมาะสม หรือจากการสุ่มสมาชิกละกันในด้านต่าง ๆ

4.1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีส่วนร่วมในการทำงานกันอย่างทั่วถึง ครูมอบหมายหน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทอันนั้นจะต้องเป็นงานที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

- 4.1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานให้เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม
- 4.1.6 จัดสาระ วัสดุ วิเคราะห์งาน ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และจัดแบ่ง
สาระในลักษณะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนในการช่วยกลุ่ม
- 4.2 ด้านการสอน ครูควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้
- 4.2.1 อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่มถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผล
ในการดำเนินงานต่าง ๆ และขั้นตอนในการทำงานกลุ่ม
- 4.2.2 อธิบายเกณฑ์การประเมินผลผู้เรียนจะต้องเข้าใจตรงกันว่า ความสำเร็จ
อยู่ตรงไหน งานที่คาดหวังมีลักษณะอย่างไร เกณฑ์ที่ใช้วัดความสำเร็จของงานคืออะไร
- 4.2.3 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการพึ่งพาเกื้อกูลกัน อธิบายกฎกติกา
บทบาทหน้าที่ ระบบการให้รางวัล คือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับในการเรียนรู้ร่วมกัน
- 4.2.4 อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม
- 4.2.5 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อ
หน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย
- 4.2.6 ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวังว่าต้องการให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างไร
- 4.3 ด้านการควบคุม กำกับและช่วยเหลือกลุ่ม
- 4.3.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด
- 4.3.2 สังเกตการทำงานร่วมกันของกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก
ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้แรงเสริม และบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม
- 4.3.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
ของการทำงาน
- 4.3.4 สรุปรการเรียนรู้ เพื่อช่วยในการเรียนรู้ให้ชัดเจนขึ้น
- 4.4 ด้านการประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้
- 4.4.1 ด้านการประเมินผล ครูประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านปริมาณและ
คุณภาพ โดยใช้วิธีที่หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน
- 4.4.2 วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ครูควรจัดให้ผู้เรียนวิเคราะห์การทำงาน
ของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม
- สลาวิน (Slavin, 1990 : 19) กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นวิธีการจัด
การเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถเฉพาะตัว และศักยภาพในตนเองร่วมมือกัน
แก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้ โดยที่สมาชิกในกลุ่มตระหนักว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่ง

ของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มสมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกจะต้องพูดคุยช่วยเหลือซึ่งกันและกันผู้เรียนจะได้ความรู้จากเพื่อน และการที่นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น เพราะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มซึ่งแต่ละคนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนแบบร่วมมือยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยกันเป็นการช่วยให้นักเรียนและเพื่อน ๆ เข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น สามารถอธิบายให้เพื่อนฟังก็ได้เป็นการยกระดับความเข้าใจให้สูงขึ้น ถึงระดับการถ่ายทอดความคิด การเรียบเรียงถ้อยคำอธิบายออกมาจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนแน่นแฟ้นขึ้น สำหรับบทบาทของครู จะเปลี่ยนไปจากเดิมคือ ต้องเฝ้าอำนาจ ให้นักเรียนสามารถค้นหาความรู้ได้จากการร่วมมือกันเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการกระทำของตนเองและจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

สำหรับบทบาทของครูจะเปลี่ยนไปจากเดิมคือ ต้องไม่ถือว่าตัวเองเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียนคนเดียว แต่หน้าที่ของครูคือการสร้างสภาพแวดล้อมและวิธีการที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนสามารถค้นหาความรู้จากการร่วมมือกัน ซึ่งมีหลักที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงอยู่ 3 ประการคือ

1. รางวัลหรือเป้าหมายของกลุ่ม ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจะต้องตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนมากขึ้น ตลอดจนการปรับพฤติกรรมของตนเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม รางวัลที่กำหนดอาจเป็นสิ่งของ ประกาศนียบัตร คำชมเชย และการเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

2. ความหมายของแต่ละบุคคลในกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถึงแม้จะอยู่ในรูปของกลุ่ม แต่จะต้องมีขั้นตอนที่สามารถบอกถึงความสามารถของสมาชิกแต่ละคนได้ว่าเข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงใดในการเรียนแต่ละครั้งต้องมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาที่เรียน เพราะเป้าหมายของกลุ่มจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของทุกคนในกลุ่ม

3. สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จได้เท่าเทียมกันทั้งคนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และเรียนอ่อน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 38-39) ได้กำหนดบทบาทของครูไว้ดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่ม (ประมาณ 2-6 คน) และลักษณะกลุ่มควรเป็นกลุ่มที่คละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน)
2. ดูแลการจัดลักษณะการนั่งของสมาชิกกลุ่มให้สะดวกที่จะทำงานร่วมกัน และง่ายต่อการสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของกลุ่ม

3. ชี้แจงกรอบกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละคนเข้าใจวิธีการและกฎเกณฑ์การทำงาน
4. สร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม
5. เป็นที่ปรึกษาของทุกกลุ่มย่อยและคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

5. ผลดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ทิสนา แคมมณี (2552 : 101-102 ; อ้างถึงใน Johnson, Johnson and Holubec. 1994 : 1.3-1.4) การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมน้อยแพร่หลายมาก การเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลดีต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1 มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater efforts to achieve)
การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายเป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้นมีแรงจูงใจและใฝ่ผลสัมฤทธิ์สูง มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

5.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More positive relationships among students)

การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้มีน้ำใจนักกีฬามากขึ้น ใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

5.3 มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น (Greater psychological health)
การเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะทางด้านสังคมและความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความแปรผันต่าง ๆ

6. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือมีหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้หลายวิธี ดังที่ วัตินาพร ระงับทุกข์ (2543 : 40-44) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ปริศนาคณิต Jigsaw เป็นปริศนาที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและถ่ายทอดความรู้สึกระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เทคนิคนี้ใช้กันมากในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียน เนื้อหาวิชาจากตำรา เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย ขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

1.1 ครูแบ่งเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้เท่ากับจำนวนสมาชิกในกลุ่ม

1.2 จัดกลุ่มผู้เรียน โดยให้มีความสามารถคล้ายกัน เรียกว่า กลุ่มบ้าน (Home Groups) แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนศึกษาหัวข้อที่ต่างกัน

1.3 ผู้เรียนที่ได้หัวข้อเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมานั่งด้วยกัน เพื่อทำงานและศึกษาร่วมกันในหัวข้อดังกล่าว เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups)

1.4 สมาชิกแต่ละคนออกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปกลุ่มเดิมของตน ผลัดกันอธิบายเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟังจนครบทุกหัวข้อ

1.5 ครูทดสอบเนื้อหาที่ศึกษาแล้วให้คะแนนรายบุคคล

2. ปริศนาคำคิดเห็น 2 Jigsaw II เป็นเทคนิคพัฒนาขึ้นจากเทคนิคเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือและพึ่งพากันในกลุ่มมากขึ้น กระบวนการของ Jigsaw II เหมือนเดิมทุกประการ เพียงแต่ในช่วงของการประเมินผลครูจะนำคะแนนทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุด จะตีประกาศไว้ที่ป้ายประกาศของห้อง ทีมร่วมมือแข่งขัน Teams-Games-Tournaments (TGT) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในจุดประสงค์ที่ต้องการ ให้กลุ่มผู้เรียน ได้ศึกษาประเด็น หรือปัญหาที่มีคำตอบถูกต้องเพียงคำตอบเดียวหรือมีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน เช่น การคำนวณทางคณิตศาสตร์ การใช้ภาษาภูมิศาสตร์ และทักษะการใช้แผนที่ และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนของกิจกรรม ประกอบด้วย

2.1 ครูนำเสนอบทเรียนหรือข้อความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาจจะนำเสนอด้วยสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ หรือใช้การอภิปรายทั้งห้องโดยครูเป็นผู้ดำเนินการ

2.2 แบ่งกลุ่มผู้เรียน โดยจัดให้ความสามารถ และเพศ แต่ละกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก 4-5 คน (Study Group) กลุ่มเหล่านี้จะศึกษาบททวนเนื้อหาข้อความรู้ที่ครู

2.3 จากการแข่งขัน โดยจัด โต๊ะแข่งขันและทีมแข่งขัน (Tournaments Teams) ที่มีตัวแทนของกลุ่มแต่ละกลุ่มที่มีความสามารถใกล้เคียงมารวมแข่งขันกัน ตามรูปแบบและกติกาที่กำหนด

2.4 ให้คะแนนการแข่งขัน โดยให้จัดลำดับคะแนนผลการแข่งขันในแต่ละโต๊ะแล้วผู้เล่นจะกลับเข้าสู่กลุ่มเดิม (Study Group)

2.5 นำคะแนนการแข่งขันของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะได้รับรางวัล เทคนิคนี้พัฒนาเพิ่มเติมจากเทคนิค TGT

แต่จะใช้การทดสอบรายบุคคลแทนการแข่งขัน

3. ทีมร่วมมือ Team Assisted Individualization (TAI) กิจกรรมนี้เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม เหมาะสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนจะคล้ายกับเทคนิค STAD และ TGT แต่ในเทคนิคนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตน ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย

3.1 จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆแบบละความสามารถ 2 – 4 คน

3.2 ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้วศึกษาประเด็นเนื้อหาใหม่ โดยการ

อภิปรายสรุปข้อความรู้หรือถามตอบ

3.3 ผู้เรียนแต่ละคนทำใบงานชุดที่ 1 แล้วจับคู่กันภายในกลุ่มของตน เพื่อแลกเปลี่ยนกันตรวจ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอธิบายข้อสงสัย และข้อผิดพลาดของตนเอง หากผู้เรียนคู่ใดทำใบงานชุดที่ 1 ได้ถูกต้องร้อยละ 75 ขึ้นไปให้ทำใบงานชุดที่ 2 หากคนใดคนหนึ่งหรือทั้งคู่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 75 ให้ผู้เรียนทั้งคู่ทำใบงานชุดที่ 3 หรือชุดที่ 4 จนกว่าจะทำได้ถูกต้องร้อยละ 75 ขึ้นไปจึงจะผ่านได้

3.4 ผู้เรียนทุกคนทำการทดสอบ (Quiz)

3.5 นำคะแนนผลการทดสอบของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่มหรือใช้คะแนนเฉลี่ย (กรณีจำนวนคนแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน)

3.6 กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัลหรือติดประกาศชมเชย

4. กลุ่มสืบค้น Group Investigation (GI) เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สำคัญอีกเทคนิคหนึ่ง เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเตรียมการทำโครงการกลุ่มหรือทำงานที่ครอบคลุมหมายก่อนใช้เทคนิคนี้ครูควรฝึกทักษะการสื่อสารและทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียนก่อน เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการสืบค้นความรู้หรือแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบในประเด็นหรือหัวข้อที่สนใจ เช่น การเรียนในวิชาชีววิทยา หรือสิ่งแวดล้อม ขั้นตอนการเรียนรู้ประกอบด้วย

4.1 ครูและนักเรียนร่วมมือกันอภิปราย ทบทวนเนื้อหาหรือประเด็นกำหนด

4.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆละความสามารถกลุ่มละ 2 – 4 คน

4.3 แบ่งเรื่องที่จะศึกษาเป็นหัวข้อย่อย แต่ละหัวข้อจะเป็นใบงานที่ 1 ใบงานที่ 2 ใบงานที่ 3 เป็นต้น

4.4 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกทำงานหนึ่งหัวข้อ โดยให้นักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษาก่อน หรืออาจให้ผู้เรียนในกลุ่มแบ่งกันหาคำตอบตามใบงานแล้วนำคำตอบทั้งหมดมารวมกันเป็นคำตอบที่สมบูรณ์

4.5 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเรื่องจากใบงานที่จะศึกษา จนเป็นที่
เข้าใจของทุกคนในกลุ่ม

4.6 ให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษา โดยเริ่มจากกลุ่มที่ทำใบงานที่ 1 จนถึง
ใบงานสุดท้าย แล้วชมเชยกลุ่มที่ทำใบงานได้ถูกต้องที่สุด

5. เรียนรู้ร่วมกัน Learning Together (LT) วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการสอนวิชาที่มี
โจทย์ปัญหาการคำนวณหรือการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 ครูและนักเรียน อภิปราย สรุปเนื้อหาที่เรียนในคาบที่แล้ว

5.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มละความสามารถกัน กลุ่มละ 4 – 5 คน

5.3 ครูแจกใบงานกลุ่มละ 1 แผ่น

5.4 แบ่งหน้าที่ของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มดังนี้

5.4.1 คนที่ 1 อ่านคำสั่งหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน

5.4.2 คนที่ 2 ฟังขั้นตอนและจดบันทึก

5.4.3 คนที่ 3 อ่านคำถามและหาคำตอบ

5.4.4 คนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ

5.5 แต่ละกลุ่มส่งกระดาษคำตอบเพียงแผ่นเดียวหรือส่งงาน 1 ชิ้น ผลงานที่
สำเร็จและส่งเป็นผลงานที่ทุกคนในกลุ่มยอมรับ

5.6 ชมเชยกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด

6. ร่วมกันคิด Numbered Heads Together (NHT) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับ
การทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ ขั้นตอนการเรียนรู้ประกอบด้วย

6.1 เตรียมประเด็นปัญหา/ข้อคำถามที่จะให้ผู้เรียนศึกษา

6.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยผู้เรียนเก่งหนึ่งคน
ผู้เรียนปานกลางสองคน ผู้เรียนอ่อนหนึ่งคนแต่ละคนมีหมายเลขประจำตัว

6.3 ถามคำถาม/มอบหมายงานให้ทำ

6.4 ให้ผู้เรียนอภิปรายในกลุ่มย่อยจนมั่นใจว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนเข้าใจคำตอบ

6.5 ครูถามคำถามในประเด็นที่กำหนด โดยเรียกหมายเลขประจำตัวผู้เรียน
คนใดคนหนึ่งในกลุ่มตอบ

6.6 ให้ชมเชยในกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มสามารถตอบคำถาม ได้ถูกต้องมากที่สุด

7. กลุ่มร่วมมือ Co-Op Co-Op เป็นเทคนิคที่ร่วมกันทำงาน โดยสมาชิกของกลุ่ม
ที่มีความสามารถและมีความรู้ต่างกัน ได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดเต็มที่ผู้เรียนเก่งได้

ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคิดระดับสูงทั้งการวิเคราะห์การสังเคราะห์และเป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้สอนในวิธีใดก็ได้ มีขั้นตอนกิจกรรมดังนี้

7.1 กำหนดขอบข่ายประเด็น หรือเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่จะให้ผู้เรียน ได้ศึกษา

7.2 ผู้เรียนทั้งชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นหรือหัวข้อที่จะศึกษา

7.3 กำหนดกลุ่มย่อย โดยให้สมาชิกกลุ่มมีความสามารถคละกัน

7.4 แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษา

7.5 สมาชิกในแต่ละกลุ่มช่วยกันกำหนดหัวข้อย่อย แล้วแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

โดยให้สมาชิกแต่ละคนเลือกศึกษาหัวข้อย่อยคนละหนึ่งหัวข้อ

7.6 สมาชิกนำผลงานมารวมกันเป็นกลุ่ม อาจมีการอ่านทบทวนหรือ

ปรับเปลี่ยนภาษาให้ผลงานกลุ่มที่ทำร่วมกันมีความสละสลวยต่อเนื่อง

7.7 นำผลงานกลุ่มนำเสนอต่อชั้นเรียน

7.8 ทุกกลุ่มช่วยกันประเมินผลโดยประเมินทั้งกระบวนการทำงานกลุ่มและ

ผลงานกลุ่ม

8. แบบร่วมมือที่ประสบความสำเร็จเป็นทีม (Student Teams and Achievement Divisions : STAD)

พิมพันธ์ เตะชะคุปต์ (2544 : 2) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบร่วมมือว่าเป็นวิธีสอนแบบหนึ่ง โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานเป็นกลุ่มขนาดเล็ก โดยทุกคนมีความรับผิดชอบงานของตนเองและงานส่วนรวมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันและกัน มีทักษะการทำงานกลุ่ม ส่งผลทำให้เกิดความพอใจอันเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มแบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมืออีก

รูปแบบหนึ่ง คล้ายกันกับเทคนิค TGT (Teams Games Tournament) ที่แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันกลุ่มละประมาณ 4-5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้วทำการทดสอบความรู้ คะแนนที่ได้จากการทดสอบของสมาชิกแต่ละคนนำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น ให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น

ดังนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องกำหนดเป้าหมายร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มความสำเร็จของบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

การเรียนการสอนตามรูปแบบ STAD นักเรียนจะได้รับมอบหมายให้อยู่ในกลุ่มคละกันตามลำดับความสามารถ กลุ่มหนึ่งจะมีสมาชิก 4-5 คน หลังจากที่ครูสอน

บทเรียน นักเรียนจะได้ศึกษาไปงานต่าง ๆ ด้วยกัน กลุ่มของตนจะพยายามช่วยสมาชิกในกลุ่มทุกคนเข้าใจเนื้อหาทั้งหมด จากนั้นจะมีการทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนของแต่ละคนไปคิดเป็นคะแนนพัฒนาการ เพื่อนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่มและกลุ่มที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัล (Rewards) เป็นประกาศนียบัตรหรือสิ่งของอื่น ๆ

8.1 องค์ประกอบของการสอนตามรูปแบบ STAD

Johnson & Holubec (1993 : 28) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสอนตามรูปแบบ STAD ประกอบด้วย 5 ประการสำคัญคือ

1. การนำเสนอบทเรียน (Class Presentation) จะเป็นวิธีการสอนโดยตรงของครูมีการบรรยาย การอภิปราย รวมไปถึงการนำเสนอแบบโสตทัศน (Audiovisual Presentation) การนำเสนอบทเรียนตามรูปแบบ STAD จะแตกต่างการสอนโดยทั่วไปคือ นักเรียนจะตระหนักว่าสมาชิกจะต้องตั้งใจอย่างแท้จริงในระหว่างการเรียนการสอน เพราะการตั้งใจเรียนอย่างจริงจังจะช่วยทำให้คะแนนทดสอบดี และคะแนนจากการทดสอบจะเป็นตัวตัดสินคะแนนของกลุ่ม
2. การจัดกลุ่ม (Teams) ในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิก 4-5 คน นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะแบ่งแบบความสามารถทางการเรียน เพศ เชื้อชาติหรือสัญชาติ หลังจากครูสอนเนื้อหาแล้วสมาชิกในกลุ่มจะร่วมศึกษาไปงาน จะมีการอภิปรายปัญหาพร้อมกัน ช่วยกันตรวจคำตอบช่วยกันแก้ไขข้อผิดพลาด เพื่อเตรียมให้สมาชิกในกลุ่มคะแนนจากแบบทดสอบได้ดีทุกคน การแบ่งกลุ่มแบบนี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยกันเรียนรู้และให้มีความรู้สึกผูกพันซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการยอมรับซึ่งกันและกันและช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม
3. การทดสอบ (Quizzes) หลังจากทีครูเสนอบทเรียนไปแล้ว 1-2 คาบ จะทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการปรึกษากันในขณะที่ทำการทดสอบ ด้วยเหตุผลนี้นักเรียนแต่ละคนจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองในการรับรู้จากครูและเพื่อน
4. คะแนนพัฒนาเป็นรายบุคคล (Individual Improvement Scores) แนวคิดหลักของการให้คะแนนแบบนี้ก็เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนบรรลุวัตถุประสงค์ หรือแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเองให้ดีกว่าครั้งก่อน นักเรียนแต่ละคนสามารถทำคะแนนสูงสุดในกลุ่มของตนได้ คะแนนพัฒนานี้ได้มาจากการเปรียบเทียบคะแนนที่นักเรียนทำแบบทดสอบแล้วนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนพื้นฐานของตนเองซึ่งคิดมาจากคะแนนเฉลี่ยจาก

การทดสอบที่มีมาตั้งแต่ต้น

5. การตระหนักถึงความสำเร็จของกลุ่ม (Teams Recognition)

กลุ่มจะได้รับรางวัลต่อเมื่อกลุ่มนั้นได้รับความสำเร็จเหนือกลุ่มอื่น ซึ่งตัดสินกันด้วยคะแนนพัฒนาของสมาชิกทุกคนในกลุ่มมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

8.2 ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ STAD

ทิสนา แชนมณี (2547 : 265-267) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนการสอนตามรูปแบบ STAD ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการสอน (Preparation)

1.1 เนื้อหาบทเรียน (Material) การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ เอส ที เอ ดี สามารถใช้ได้กับเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูสร้างขึ้นตามหลักสูตร โดยเฉพาะเนื้อหาที่ทางมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ สร้างขึ้นหรือเนื้อหาที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยเอกสารประกอบการสอน (Supplement Materials) ใบงาน (Work Sheet) กระดาษคำตอบ (Answer Sheet) และแบบทดสอบ (Quiz) สำหรับเนื้อหาแต่ละแผนการสอน

1.2 การจัดกลุ่มนักเรียน (Assigning Students to Teams)

ในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิก 4-5 คน จะประกอบด้วยนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ถ้ามีสมาชิก 5 คน จะมีนักเรียนปานกลางเพิ่มอีก 1 คน ข้อควรกำหนดกลุ่มนักเรียนเข้ากลุ่มคือ ไม่ควรให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มเองเพราะจะเลือกคนที่มีความคล้ายคลึงกับตนเอง ข้อควรปฏิบัติในการจัดกลุ่มมีดังนี้

1.2.1 จัดทำบัตรสำหรับเก็บข้อมูลของแต่ละกลุ่ม

1.2.2 จัดอันดับนักเรียน โดยจัดเรียงนักเรียนที่มีผลคะแนนสูงสุดไปถึงต่ำสุด จากคะแนนการทดสอบครั้งที่ผ่านมาซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่ดีที่สุดหรืออาจจะใช้คะแนนจากผลการเรียนที่ผ่านมา หรือบางครั้งอาศัยวิจารณ์ของครูเองก็ได้

1.2.3 กำหนดจำนวนของกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มควรมีสมาชิก 4 คน การจะ กำหนดว่ามีจำนวนกี่กลุ่มนั้น ให้เอา 4 ไปหารจำนวนนักเรียนทั้งหมด ถ้าหาร ไม่ลงตัวก็จะมีบางกลุ่มมีสมาชิก 5 คน บางกลุ่มจะมีสมาชิก 4 คน

1.2.4 จัดนักเรียนเข้าประจำกลุ่มในแต่ละกลุ่ม ควรจัดให้มีสมาชิกสมดุลกัน มีระดับความสามารถโดยเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มเท่ากันและประกอบด้วย นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำของแต่ละกลุ่มเท่า ๆ กัน

ตารางที่ 2 การจัดกลุ่มนักเรียนจำนวน 30 คน โดยคัดจากคะแนนการทดสอบ

ลำดับผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียน	ชื่อกลุ่ม นักเรียน	ลำดับผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียน	ชื่อกลุ่ม นักเรียน
1	ก	16	จ
2	ข	17	ง
3	ค	18	ก
4	ง	19	ข
5	จ	20	ก
6	จ	21	ก
7	ง	22	ข
8	ค	23	ค
9	ข	24	ง
10	ก	25	จ
11	ก	26	จ
12	ข	27	ง
13	ค	28	ค
14	ง	29	ข
15	จ	30	ก

ผลการจัดกลุ่มจะได้ ดังนี้ กลุ่ม ก ได้แก่ นักเรียนคนที่ 1,10,11, 20, 21 และ 30
 กลุ่ม ข ได้แก่ นักเรียนคนที่ 2, 9, 12, 19, 22 และ 29
 กลุ่ม ค ได้แก่ นักเรียนคนที่ 3, 8, 13, 18, 23 และ 28
 กลุ่ม ง ได้แก่ นักเรียนคนที่ 4, 7, 14, 17, 24 และ 27
 กลุ่ม จ ได้แก่ นักเรียนคนที่ 5, 6, 15, 16, 25 และ 26

2. ตารางกิจกรรม (Schedule of Activities) การเรียนตามรูปแบบ

STAD ประกอบด้วย การเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การสอน (Teach) การสอนเป็นการนำเสนอของครู อาจใช้เวลาประมาณ 1-2 คาบ ในการสอนเนื้อหาเรื่องหนึ่ง โดยคำนึงตามแผนการสอน ควรเสนอบทเรียนให้ครอบคลุมถึงการนำเข้าสู่บทเรียน การพัฒนา และการฝึกโดยให้แนวปฏิบัติ

2.2 การเรียนเป็นกลุ่ม (Teams Study) การเรียนเป็นกลุ่มหลังจากที่ ครูสอนเนื้อหาในบทเรียนแล้ว นักเรียนจะได้ศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม ใช้เวลา 1-2 คาบ เอกสารที่ใช้ในขั้นนี้ คือ ใบงาน (Work Sheet) และบัตรเฉลยคำตอบ (Answer Sheet) อย่างละ 2 ชุด ขณะที่เรียนสมาชิกในกลุ่มจะต้องเรียนรู้เนื้อหานั้นให้เข้าใจ หน้าที่ของกลุ่มคือทำให้สมาชิกในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดโดยการช่วยเหลือกัน ในคาบแรกของการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูจะต้องอธิบาย ให้นักเรียนเข้าใจแนวทางในการทำงานร่วมกันและเทคนิคต่าง ๆ ในการเรียนเป็นกลุ่ม

2.3 การทดสอบ (Test) การทดสอบจะใช้เวลาประมาณ ½ - 1 คาบ เป็นการทดสอบรายบุคคล ในการทดสอบครูควรใช้เวลาในการทดสอบอย่างเพียงพอ และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษากันในขณะที่ทำแบบทดสอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนเข้าใจในบทเรียน เป็นอย่างดีแล้วเมื่อทำแบบทดสอบเสร็จให้นักเรียนสลับกันตรวจให้คะแนน ครูตรวจทานอีกครั้ง ครูจึงนำคะแนนมาแจ้งให้นักเรียนทราบ

2.4 การตระหนักถึงความสำเร็จของกลุ่ม (Teams Recognition) มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นคะแนนของแต่ละกลุ่มแต่ละบุคคลที่เพิ่มขึ้น หลังจากครูกำหนดคะแนนของผู้เรียนแต่ละคนแล้วคิดเป็นคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนของแต่ละกลุ่ม มีการให้รางวัล หรือประกาศนียบัตรแก่กลุ่มที่ทำคะแนน ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าเป็นไปได้ครูควรบอกคะแนน ในคาบถัดไปหลังจากทดสอบเสร็จ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนอีกด้วย

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีดังนี้

1. ขั้นเตรียมเนื้อหา ประกอบด้วย

1.1 การจัดเตรียมเนื้อหาสาระ ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เป็นเนื้อหาใหม่โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษา เรียนรู้ด้วยตนเองรวมทั้งสื่อ วัสดุอุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ ในความรู้ ใบงานเป็นต้น

1.2 การจัดเตรียมแบบทดสอบย่อย เช่น ข้อทดสอบ กระดาษคำตอบ เกณฑ์การให้คะแนน เป็นต้น

2. ขั้นจัดทีม

ผู้สอนจัดทีมผู้เรียนโดยให้ละกันทั้งเพศและความสามารถ

ทีมละประมาณ 4-5 คน เช่น ทีมที่มีสมาชิก 4 คน อาจประกอบด้วยชาย 2 คน หญิง 2 คน เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน อ่อน 1 คน เป็นต้น

3. ชั้นเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1 ผู้สอนแนะนำวิธีการเรียนรู้

3.2 ทีมวางแผนการเรียนรู้ โดยแบ่งภาระหน้าที่กัน เช่น ผู้อ่าน ผู้หาคำตอบ ผู้สนับสนุน ผู้จับบันทึก ผู้ประเมินผล เป็นต้น

3.3 สมาชิกในแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาสาระและทำกิจกรรมตามใบงานที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งการเรียนรู้โดยวิธีนี้เน้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน ในทีมมากกว่าการแข่งขันแบบตัวต่อตัว

3.4 ผู้เรียนหรือสมาชิกแต่ละกลุ่มประเมินเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา

4. ชั้นทดสอบ

4.1 ผู้เรียนแต่ละคนทำการทดสอบย่อย เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระ ที่ได้เรียนรู้จากข้อทดสอบของผู้สอน

4.2 ผู้สอนและผู้เรียนอาจร่วมการตรวจผลการทดสอบของสมาชิกแต่ละคน

4.3 ทีมจัดทำคะแนนการพัฒนาของสมาชิกแต่ละคน และคะแนนการพัฒนาของกลุ่ม

5. ขั้นการรับรองผลงานและเผยแพร่ชื่อเสียงของทีม เป็นการประกาศผลงานของทีม ว่าแต่ละทีมอยู่ในระดับคุณภาพใด รับรองยกย่อง ชมเชยทีมที่มีคะแนนการพัฒนาสูงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปิ๊ดประกาศ ให้รางวัล ลงจดหมายข่าว ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น

การคิดคะแนนเพื่อตัดสินความสำเร็จของกลุ่มมีแนวคิดคือ ให้นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบของแต่ละคน ไปเทียบกับคะแนนพื้นฐานของตนเอง แล้วคิดเป็นคะแนนพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำคะแนนพัฒนาของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรวมกัน แล้วเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่มที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัล หลักการนี้มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนทำคะแนนให้ดีขึ้นเป็นการเปิด โอกาสให้นักเรียนทุกคนทำงานของตนเองให้มากที่สุด และเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันของกลุ่ม ซึ่งมีหลักการให้คะแนนดังนี้

1. การกำหนดคะแนนพื้นฐาน (Based Scores) หมายถึง การคิดคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบครั้งที่ผ่านมานักเรียน การกำหนดคะแนนพื้นฐานมีแนวคิดโดยใช้คะแนนหรือเกรดของภาคเรียนที่ผ่านมา ถ้าเป็นเกรดก็แปลงเป็นคะแนนดิบเฉลี่ยของแต่ละคนแล้ว ถือว่าเป็นคะแนนพื้นฐานครั้งแรก พอผ่านการทดสอบครั้งที่ 1 ไปแล้ว ก็จะนำเอาคะแนนจากการทดสอบมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนครั้งของคะแนนที่สอบแล้วนำมาเป็นคะแนนพื้นฐานในครั้งต่อไป

ตัวอย่างการสร้างคะแนนพื้นฐาน

ตารางที่ 3 การกำหนดคะแนนพื้นฐานเริ่มแรก

ผลการเรียนของภาคเรียนที่ผ่านมา	คะแนนพื้นฐานเริ่มแรก
4	80-100
3.5	75-79
3	70-74
2.5	65-69
ผลการเรียนของภาคเรียนที่ผ่านมา	คะแนนพื้นฐานเริ่มแรก
2	60-64
1.5	55-59
1	50-54
0	0-49

2. การคิดคะแนนพัฒนา (Improvement Points) หมายถึง การคิดคะแนนความก้าวหน้าของนักเรียนในกลุ่ม โดยคิดจากการนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปเทียบกับคะแนนพื้นฐาน เพื่อที่จะนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

3. การคิดคะแนนกลุ่ม (Teams Scores) หมายถึง การนำคะแนนพัฒนาของสมาชิกในกลุ่มมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนสมาชิกในกลุ่มจะเป็นคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม เมื่อได้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มแล้วจึงนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อหากกลุ่มที่มีคะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดและประกาศรับรางวัลต่อไป

ตัวอย่างบัตรสรุปบันทึกคะแนนของแต่ละกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....

ครั้งที่...	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ชื่อสมาชิก									
ดอกลีลาวดี	20								
ดอกพุทธรักษา	30								
ดอกคาร์เนชั่น	20								
ดอกกล้วยไม้	30								
รวมคะแนนกลุ่ม	100								
คะแนนเฉลี่ย	25								
รางวัลของกลุ่ม									

การคิดคะแนนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD สรุปได้ว่าการตัดสินใจความสำเร็จของกลุ่ม ได้มาจากการนำคะแนนของแต่ละคนที่ทำแบบทดสอบไปเทียบกับคะแนนพื้นฐานของตนเองซึ่งมาจากคะแนนเฉลี่ยของการสอบครั้งที่ผ่านมา แล้วคิดเทียบหาคะแนนพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำเอาคะแนนพัฒนาของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันแล้วคิดค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม ซึ่งคะแนนทั้งหมดจะถูกบันทึกลงในแบบบันทึกคะแนนพัฒนารายบุคคลของนักเรียนทั้งชั้น และบัตรสรุปบันทึกคะแนนของแต่ละกลุ่ม การคิดคะแนนลักษณะนี้นอกจากจะทำให้ให้นักเรียนใช้ความพยายามในการทำงานกลุ่มให้ดีที่สุดแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานของตนให้ดีที่สุดและได้เห็นความสำคัญของการร่วมมือกันในกลุ่มอีกด้วย

ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD มีดังนี้

ข้อดี

1. ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ได้เรียนรู้ร่วมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง
5. ผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้

ข้อจำกัด

1. ถ้าผู้เรียนขาดความเอาใจใส่และความรับผิดชอบจะส่งผลให้ผลงานกลุ่มและการเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ

2. เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะต้องเตรียมการ ดูแลเอาใจใส่ในกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดจึงจะได้ผลดี

3. ผู้สอนมีภาระงานมากขึ้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิค STAD ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมผู้เรียน ครูบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ สร้างความสนใจด้วยการตั้งคำถามหรือสาธิตทบทวนความรู้เดิมหรือทักษะเดิมที่เรียนไปแล้ว

2. ขั้นสอน ครูเสนอเนื้อหาสาระแก่นักเรียนทั้งชั้น โดยใช้เทคนิควิธีสอน กิจกรรมการสอนและการเรียนรู้ การสาธิต ทักษะกระบวนการ อธิบายสาระความรู้ให้กระจ่าง พร้อมยกตัวอย่างให้ชัดเจน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจมากกว่าการจำ ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อประกอบการสอน รวมทั้งตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอย่างทั่วถึง ด้วยคำถามหลายระดับ อธิบายคำตอบ บอกสาเหตุที่ตอบผิดเพื่อให้นักเรียนเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในเรื่องที่ครูนำเสนอ

3. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม มอบหมายใบงาน ใบกิจกรรม ใบประเมินผล การปฏิบัติงานกลุ่ม (2 ชุด ต่อ 1 กลุ่ม) ทบทวนวิธีการเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมิน ผลงานกลุ่ม ทบทวนบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานกลุ่ม และปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การแสดงความคิดเห็น การถาม - ตอบ การรับฟังความคิดเห็น การยกย่องให้กำลังใจ การร่วมมือกันสรุปประเด็นและสาระสำคัญ เป็นต้น ให้สมาชิกทุกคนร่วมมือกันเรียนรู้ ช่วยเหลือกันและกัน

4. ขั้นทดสอบ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจสมาชิกทุกคน แต่ละคนจะไม่มี การช่วยเหลือกัน ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

5. ขั้นการสรุป ประเมินผลและมอบรางวัล ครูตรวจคำตอบหรือให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจคำตอบแล้วหาคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม โดยนำคะแนนของสมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่มมารวมกันหารด้วยจำนวนสมาชิก ซึ่งจะได้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ซึ่งเป็นคะแนนของทุกคน ในแต่ละกลุ่มเทียบเกณฑ์ที่กำหนดว่ากลุ่มใดจะเป็นกลุ่มที่ยอดเยี่ยม เก่งมาก เก่ง และ กลุ่มใดเป็นกลุ่มที่ยอดเยี่ยมจะได้รับรางวัล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเทคนิคการสอนแบบ STAD มาใช้กับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นเทคนิคที่มีการจัดกลุ่มและความสามารถ ทั้งเด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน เวลานำเสนอบทเรียน เด็กอ่อนหรือแม้แต่เด็กที่อ่านไม่ออกก็จะเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อนในกลุ่ม เนื่องจากในบทเรียนมีรูปภาพที่มีสีสันสวยงาม มีเสียงบรรยายที่ชัดเจน เป็นการเร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนยิ่งขึ้น การทดสอบจะทดสอบเป็นรายบุคคล นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยภายในกลุ่ม ว่ากลุ่มไหนจะได้คะแนนมากกว่ากัน เสร็จแล้วมีการอภิปรายปัญหา แก้ไขข้อผิดพลาดร่วมกัน จึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แผนการจัดการเรียนรู้

1. ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังบุคช์ (2543 : 139) แผนการจัดการเรียนรู้ (แผนการสอน) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 159) แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นการแสดงการจัดการเรียนรู้ตามบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายสัปดาห์หรือรายวัน ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือ แนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) กล่าวว่า แผนการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นวัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ (UNIT PLAN) ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการสอนบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่างหรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ตามหัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนการสอนตามบทเรียน (LESSON) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ ดังนั้น แผนการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ใน สาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

กรมวิชาการ (2546 : 1-2) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

โดยวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผล โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
ดังนั้นแผนการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

2. การวางแผนการจัดการเรียนรู้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) กล่าวว่า การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการจัด โปรแกรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแผนจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ทันท่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลง

การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือ แต่ละชั่วโมง ครูผู้สอนจะสอนรายวิชาใด หัวข้อความรู้อะไร ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ครอบคลุมเรื่องราวอะไรบ้าง เหตุใดจึงต้องสอนควร ใช้วิธีการสอนรูปแบบใด และจะใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้อะไรบ้าง รวมทั้งการสำรวจสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ ในการจัดการเรียนการสอน และสามารถทำการประเมินผลผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมาย

3. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2546 : 95-96) ได้เสนอตัวอย่างองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ.....หน่วยการเรียนรู้ที่.....
เรื่อง.....ชั้น.....เวลา.....

สาระสำคัญ

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

1.....

2.

3.

สาระการเรียนรู้

.....

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1.....

2.....

ฯลฯ

สื่อการเรียนรู้

1.....

2.....

ฯลฯ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.....

2.....

ฯลฯ

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 410-411) กล่าวว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้สอน ควรยึดรูปแบบที่เห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้ ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอนมีดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้และนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมา พิจารณาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ต่อไป

2. ตั้งชื่อแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของแผนนั้น ๆ

3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตรให้ชัดเจน

4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐาน การเรียนรู้รายปี รายภาค ที่กำหนดไว้ แล้วลงมือเขียนจุดประสงค์รายวิชา

5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้ตามข้อ 4 โดยนำเฉพาะ จุดประสงค์การเรียนรู้ หัวเรื่อง และสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียน เพื่อกำหนดเป็น จุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติวิชาของแผนนั้น ๆ

6. วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียน เพื่อนำไปจัด การเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และเป็นมวลเนื้อหาที่สำคัญหรือ จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของมวลเนื้อหานั้น ๆ

8. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน

9. เลือกสื่ออุปกรณ์การสอนที่จำเป็นสำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผน เช่น รูปภาพ บัตรคำ วิดีทัศน์ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ใบงาน ฯลฯ

10. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียน โดยคำนึงถึงขั้นตอนการเรียนการสอน ตามธรรมชาติวิชา ตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และควรคำนึงถึงการบูรณาการเทคนิควิธีการสอนกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าไว้ในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

11. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล โดยระบุเครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียน ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และที่เกิดขึ้นภายหลัง การเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร

4. แนวทางการจัดทำแผนการเรียนรู้

ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 36-44) กระบวนการในการจัดทำแผนการสอนและแผนการเรียนรู้ มีหลากหลายรูปแบบและหลากหลายวิธีแต่ยึดหลักก็คือ ต้องตอบคำถามเหล่านี้ให้ชัดเจน กรณีการจัดทำแผนการสอนครูต้องตอบคำถามต่อไปนี้ สอนเพื่ออะไร สอนอย่างไร สอนแล้วได้ผลตามต้องการหรือไม่ องค์ประกอบใหญ่ที่สำคัญของแผนการสอนและแผนการเรียนรู้ มี 3 ส่วน ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) คือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอน (Learning) คือกระบวนการที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
3. การวัดและการประเมินผล (Evaluation) สิ่งที่ต้องการตรวจสอบผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์ การเรียนรู้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 411-461) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเพียงมาตรฐานการเรียนรู้ และขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ เท่านั้น ผู้สอนจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรที่จะใช้ในสถานศึกษาของตนเอง การจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ผู้สอนวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา และจากหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำไว้แล้ว

เพื่อกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนให้ครอบคลุม เนื้อหาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

การวางแผน เป็นขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอน ไว้ล่วงหน้า เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การวางแผนการเรียนรู้จึงต้องมีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กำหนดแผนการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีขั้นตอนในการวางแผน จัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยศึกษาจากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม โดยระบุให้ครบถ้วนทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามที่ระบุไว้ในกลุ่มสาระ รวมทั้งส่วนที่สถานศึกษาเพิ่มเติมตามความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยวิเคราะห์จากมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนนี้ต้องนำมาตราฐาน ช่วงชั้นทุกข้อของทุกสาระมาวิเคราะห์และกำหนดหัวข้อความรู้สาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุม ตลอดช่วงชั้น เพื่อจัดทำเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในและวางแผนการประเมินผล เพื่อตัดสิน ผลการเลื่อนระดับช่วงชั้นหรือจบหลักสูตรของผู้เรียนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี ต้องกำหนดให้ครอบคลุมองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ โดยระบุเป้าหมายให้ชัดเจนว่าผู้เรียน ต้องเรียนเกี่ยวกับอะไรบ้าง ในด้านความรู้ มีขอบข่ายความรู้มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนจะต้องใช้ ทักษะกระบวนการ หรือวิธีการเรียนรู้อะไรบ้าง และผู้เรียนจะต้องทำอะไรได้บ้าง ผู้สอนต้อง ปลุกฝังสร้างเสริมเจตคติแก่ผู้เรียนอย่างไร ขั้นตอนนี้จึงเป็นขั้นตอนการกำหนดขอบข่ายของการ เรียนรู้ตามหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา กำหนดขอบข่ายของสาระการเรียนรู้ ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับสาระการเรียนรู้รายปี ที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 3 อาจเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดหน่วยการเรียนรู้ ผู้สอนอาจกำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ที่เป็นลักษณะวิชา หรือกำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นหัวเรื่องก็ได้ พร้อมทั้งกำหนดความคิด หลักและความคิดรองที่จะนำมาบูรณาการภายในกลุ่มสาระหรือข้ามกลุ่มสาระรวมทั้งวิธีการนำ

ความคิดเหล่านี้ไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับ
มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำแผนการเรียนรู้ของแต่ละวิชา การจัดทำแผนการเรียนรู้
หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบและ
วิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนตลอดเวลา เพื่อกระตุ้น
และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้ และภาคภูมิใจในความสำเร็จของผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุก
ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 7 ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้
ต้องคำนึงถึงกระบวนการที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญความ
สอดคล้องกับรูปของกิจกรรม และเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติสามารถเชื่อมโยงการ
เรียนรู้ไปสู่การดำเนินชีวิต และใช้เป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมี
ความหมายและเป็นประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 8 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การประเมิน
ตามสภาพจริง เป็นการประเมินความสามารถจากการปฏิบัติงานของผู้เรียนที่แสดงให้เห็น
ความสามารถด้านต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือประเมินที่หลากหลายและเที่ยงตรงสอดคล้องกับ
มาตรฐานการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนด
ไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 9 การออกแบบสื่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเป็นสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือใน
การค้นคว้าความรู้ให้กว้างขึ้น เช่น หนังสือเรียน ใบงาน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และควรเปิดโอกาส
ให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศ ห้องสมุด นอกจากนี้ควรใช้สถานการณ์จริง แหล่งการ
เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในท้องถิ่น ตลอดจน
ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ที่เผยแพร่อยู่ในชีวิตของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 10 กำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน บทบาทของผู้สอนใน
ฐานะผู้เอื้ออำนวยความสะดวก และรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการจัดทำแผนการเรียนรู้และ
ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และจะต้องเป็นที่ปรึกษาของ
ผู้เรียนตลอดเวลา บทบาทของผู้เรียนจะต้องเปลี่ยนแปลงจากผู้คอยรับความรู้ไปเป็นผู้ลงมือ
ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ พัฒนางาน และมีบทบาทในการวัดและประเมินผล
การเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน

สรุปได้ว่าแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางสำหรับครู ในการจัดการเรียนให้แก่นักเรียน โดยมีองค์ประกอบและกิจกรรมที่ครอบคลุมสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สื่อและการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

5. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดการ เรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try-out) คือ นำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลมา ปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองสอนจริง (Trial Run) เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ กำหนด โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2537 : 142-143)

1. การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง ระดับประสิทธิภาพของ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากแผนการจัดการเรียนรู้มี ประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนเกณฑ์ ประสิทธิภาพ มีหลายเกณฑ์ เช่น 75/75, 80/80, 85/85 หรือ 90/90 จากการศึกษาทดลองพบว่า เกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับวิชาที่ใช้ความรู้ความจำคือ 80 และ วิชาทักษะทางภาษา คือ 75 เปอร์เซนต์

2. การหาประสิทธิภาพ

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่า ผู้เรียน จะเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อร้อยละของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียน ทั้งหมดนั้นคือ E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ตัวอย่าง 80 / 80 หมายความว่า เมื่อเรียนจบแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนจะสามารถทำ แบบฝึกหัดหรืองาน ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณา ตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ มักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85, หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 70/70 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ ต่ำ เพราะตั้งไว้เท่าใดมักจะ ได้ผลเท่านั้น

3. การทดลองหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทั้งกับเด็กอ่อน ปานกลาง และแก่่ง นำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น ปกติคะแนนที่ได้จากการทดลอง แบบนี้จะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาก

3.2 ทดลองภาคสนาม คือ ทดลองกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นักเรียน 30-100 คน นำผลทดลองที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับ แต่ถ้าหากต่างกันมากต้องปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ จนให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ จากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ไว้คือ 80/80 และมีระดับความผิดพลาดไว้ร้อยละ 2.5 โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

สูงกว่าเกณฑ์ หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่

82.50-100

เท่าเกณฑ์ หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่

77.50-82.49

ต่ำกว่าเกณฑ์ หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่

77.49 ลงมา

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

1. ความหมายของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

มีผู้ให้ความหมายของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้
บุญเกื้อ คอรรหาเวช (2542 : 65) ให้ความหมายของ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาจากคำว่า CAI = Computer-Assisted Instruction หมายถึง วิธีการของการสอนรายบุคคล โดยอาศัยความสามารถของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะจัดหาประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน มีการแสดงเนื้อหาตามลำดับที่ต่างกันด้วย

กิดานันท์ มลิทอง (2543 : 243) ให้ความหมายของคอมพิวเตอร์ช่วยสอนว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีระดับสูง จะทำให้การเรียนการสอน มีการโต้ตอบกันได้ ในระหว่างผู้เรียนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ เช่นเดียวกับการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนปกติ

ไชยศ เรืองสุวรรณ (2547 : 1) ให้ความหมายว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ (Computer Courseware) เป็นซอฟต์แวร์หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภท โปรแกรมสำเร็จ (Application Software) ที่ประกอบด้วยระบบการเรียนการสอนเนื้อหาสาระ วิชา และสื่อต่าง ๆ

ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนใช้ในการเรียน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียน

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นเครื่องช่วยครูในการสอน วิธีการสอนอาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยเนื้อหาที่จะสอนอยู่ในรูปของโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นแบบสื่อประสม ประกอบไปด้วยภาพเสียง และคำบรรยายสามารถสร้างความสนใจ เสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน สามารถโต้ตอบกับผู้เรียน และสามารถให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนได้ทันที

2. คุณลักษณะสำคัญของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ถนอมพร (ตันติพัฒน์) เลหาจรัสแสง (2541 : 8-10) กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 4 ประการ ได้แก่

1. สารสนเทศ (Information) หมายถึง เนื้อหาสาระ (Content) ที่ได้รับการเรียบเรียงแล้วเป็นอย่างดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สารสนเทศเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ช่วยแยกความแตกต่างระหว่างคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทเกม ออกจากซอฟต์แวร์ เกมที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงเท่านั้น เนื่องจากการนำเสนอเนื้อหาในเกม นอกจากจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังต้องมีเป้าหมายรวมหรือวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้หรือทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้เรียน

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individualization) การตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล คือลักษณะสำคัญของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพราะแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านการเรียนรู้ บุคลิกภาพ สติปัญญา ความสนใจ ดังนั้น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนจึงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ต้องได้รับการออกแบบให้มีลักษณะตอบสนองต่อความแตกต่างส่วนบุคคลให้มากที่สุด รวมทั้งเลือกรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง ได้

3. การโต้ตอบ (Interaction) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การเรียนการสอนรูปแบบที่ดีที่สุด คือ การเรียนการสอนที่มีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ได้มากที่สุด ดังนั้น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ได้รับการออกแบบมาอย่างดี จะต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องและตลอดทั้งบทเรียน การอนุญาตให้ผู้เรียนเพียงแต่คลิกเปลี่ยนหน้าจอไปเรื่อย ๆ ทีละหน้า จึงไม่ถือว่าเป็นปฏิริยาที่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้

4. การให้ผลป้อนกลับโดยทันที (Immediate Feedback) ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คือ การให้ผลป้อนกลับโดยทันที ตามแนวของ

สกินเนอร์ (Skinner) แล้วผลป้อนกลับหรือการให้คำตอบนี้ถือเป็นการเสริมแรง (Reinforcement) อย่างหนึ่ง การให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนในทันทีหมายรวมไปถึงการที่คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สมบูรณ์จะต้องมีการทดสอบหรือประเมินความเข้าใจของผู้เรียนในเนื้อหาหรือทักษะต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย ซึ่งการให้ผลป้อนกลับโดยทันทีนี้เอง ถือว่าเป็นจุดเด่นหรือข้อได้เปรียบสื่อประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสื่อเหล่านั้นไม่สามารถประเมินผลการเรียนพร้อมกับให้ผลป้อนกลับโดยฉับพลันเช่นเดียวกับคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3. ประเภทของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

การใช้โปรแกรมบทเรียนในการสอนสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบทเรียน ผู้สอน และผู้เขียน โปรแกรม ซึ่ง ดนอมพร (ตันติพัฒน์) เลาหจรัสแสง (2541 : 7) กล่าวว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ ประเภทติวเตอร์ ประเภทแบบฝึกหัด ประเภทเกม ประเภทการจำลองและประเภททดสอบ ดังนี้

1. คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทติวเตอร์ คือ บทเรียนทางคอมพิวเตอร์ซึ่งนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาใหม่หรือการทบทวนเนื้อหาเดิมก็ตาม ส่วนใหญ่คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทติวเตอร์จะมีแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนอยู่ด้วยอย่างไรก็ตาม ผู้เรียนมีอิสระพอที่จะเลือกตัดสินใจว่าจะทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดหรือไม่/อย่างไรหรือจะเลือกเรียนเนื้อหาส่วนไหนเรียงลำดับในรูปแบบใด เพราะการเรียน โดยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผู้เรียนจะสามารถควบคุมการเรียนของตนได้ตามความต้องการของตนเอง

2. คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบฝึกหัด คือ บทเรียนทางคอมพิวเตอร์ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ใช้งานแบบฝึกหัดจนสามารถเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบฝึกหัดเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทที่ได้รับความนิยมมาก โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เรียนอ่อน หรือเรียนไม่ทันคนอื่น ๆ ได้มีโอกาสทำความเข้าใจบทเรียนสำคัญ ๆ ได้โดยที่ครูผู้สอนไม่ต้องเสียเวลาในชั้นเรียนอธิบายเนื้อหาเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก

3. คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทการจำลองคือบทเรียนทางคอมพิวเตอร์ที่มีการนำเสนอบทเรียนในรูปของการจำลองแบบ (Simulation) โดยการจำลองสถานการณ์ที่เหมือนจริงขึ้น และบังคับให้ผู้เรียนต้องตัดสินใจแก้ปัญหา (Problem-solving) ในตัวบทเรียน จะมีคำแนะนำเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้เรียน และแสดงผลลัพธ์ในการตัดสินใจนั้น ๆ ข้อดีของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทการจำลอง คือ การลดค่าใช้จ่ายและการลดอันตราย

อันอาจเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

4. คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทเกม คือ บทเรียนทางคอมพิวเตอร์ที่ทำให้ผู้ใช้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จนลืมไปว่ากำลังเรียนอยู่ เกมคอมพิวเตอร์ทางการศึกษาเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทที่สำคัญประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทนี้นิยมใช้กับเด็กตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นการปูทางให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดีกับการเรียนทางคอมพิวเตอร์ได้อีกด้วย

5. คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบทดสอบคือการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการสร้างแบบทดสอบ การจัดการการสอบ การตรวจให้คะแนน การคำนวณผลสอบ ข้อดีของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทแบบทดสอบ คือ การให้ผู้เรียนได้รับผลป้อนกลับโดยทันที (Immediate feedback) ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการทดสอบที่ใช้กันอยู่ทั่วไป นอกจากนี้การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณผลสอบก็ยังมีความแม่นยำและรวดเร็ว อีกด้วย

4. กระบวนการออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์

บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นบทเรียนที่สามารถปรับกลวิธีการสอนให้เหมาะสมกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ จะแบ่งขั้นตอนการพัฒนาได้ ดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2547 : 119-124)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ (Analyze) ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา
2. การกำหนดวัตถุประสงค์บทเรียน
3. การวิเคราะห์เนื้อหาและกิจกรรม
4. การกำหนดขอบข่ายบทเรียน
5. การกำหนดวิธีการนำเสนอ หรือวิธีเรียน

ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design) การออกแบบเป็นการวางแผนพัฒนาบทเรียน โดยทั่วไปจะดำเนินการดังนี้

1. การสร้างผังงาน
2. จัดทำบัตรเรื่อง
3. การออกแบบพัฒนาสื่ออื่น ๆ ประกอบบทเรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาบทเรียน (Develop) การพัฒนาหรือสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ นับว่ามีความสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่จะได้เป็นผลงานออกมา ภายหลังที่ได้ทำตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว ในขั้นนี้จะดำเนินการตามผังงานและบัตรเรียงที่ กำหนดไว้ทั้งหมดนับตั้งแต่การออกแบบกรอบแปลหน้าจอ การกำหนดสีที่จะใช้งานจริง รูปแบบของตัวอักษรที่จะใช้ ขนาดของตัวอักษร สีพื้นและสีตัวอักษร

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้/ทดลองใช้ (Implement/Try-out) ประกอบด้วย

1. การตรวจสอบ
2. การทดสอบการใช้งานบทเรียน
3. การประเมินบทเรียน

ขั้นที่ 5 การประเมินและปรับปรุงแก้ไข (Evaluate and Revise) เป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะได้นำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงบทเรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการใช้งานครั้งต่อไป ก่อนที่จะเผยแพร่บทเรียน จำเป็นต้องสร้างคู่มือการใช้งานของบทเรียนดังกล่าว เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ให้ใช้งานได้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. ประโยชน์และข้อดีของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประโยชน์ต่อนักเรียนดังนี้ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542 : 68)

1. นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และความแตกต่างของนักเรียนไม่มีผลต่อการเรียนรู้
2. ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนไปตามขั้นตอน โดยเรียนจากง่ายไปหายาก หรือเลือกเรียนได้
3. นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยภาพ ภาพเคลื่อนไหว มีสี มีเสียงที่ทำให้ นักเรียน ไม่เบื่อหน่าย
4. ฝึกให้นักเรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล เพราะต้องแก้ปัญหาตลอดเวลา
5. นักเรียนสามารถโต้ตอบกับคอมพิวเตอร์ และสามารถควบคุมวิธีเรียนได้
6. นักเรียนมีโอกาสเรียนซ้ำได้หลายครั้งเท่าที่ต้องการ
7. ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนได้ตามเอกัตภาพ

นอกจากนี้ สุคนธ์ สิริธูปานนท์ และคณะ (2545 : 20) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น ๆ ของคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนตามเอกัตภาพ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนควบคุมวิธีการเรียนด้วยตนเอง
2. มีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ทันที บทเรียนมีสีสัน รูปภาพเคลื่อนไหว เสียงเร้าใจ ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้น ไม่เบื่อหน่าย เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ซ้ำก็ครั้งก็ได้ตามความต้องการ
3. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหามากขึ้น แก้ปัญหาได้เร็วขึ้น เรียนรู้สิ่งที่ย่ำไปยาก ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเพราะต้องคอยแก้ปัญหาตลอดเวลา
4. ลดการสิ้นเปลืองเวลาของการเรียนลง สอนได้เร็วกว่าปกติและนำไปเรียนได้ทุกสถานที่ ไม่ว่าจะที่โรงเรียนหรือที่บ้าน
5. ผู้เรียนจะต้องรู้บทเรียนจึงจะผ่านบทเรียนได้ ไม่สามารถพลิกดูคำตอบก่อน
6. ประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนได้โดยอัตโนมัติ
7. ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีหลักการคิดอย่างเป็นระบบการทำงานกับเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องอาศัยระบบ จึงมีผลทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผน และแก้ปัญหาตามโปรแกรมที่วางไว้

จากประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปประโยชน์ของคอมพิวเตอร์ช่วยสอนได้ดังนี้

1. ผู้เรียนใช้เวลาในการเรียนน้อยลง
2. ผู้เรียนสามารถเรียนซ้ำได้หลาย ๆ ครั้ง ตามความช้าเร็วของตนเอง
3. สามารถดึงดูดความสนใจให้กับผู้เรียน
4. มีการตอบสนอง กระตุ้น เสริมแรงทำให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น
5. ความแปลกใหม่ของคอมพิวเตอร์จะเพิ่มความสนใจ ความตั้งใจของผู้เรียนมากขึ้น
6. สร้างบทเรียนให้เป็นรูปธรรม ผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้เร็วขึ้น
7. สร้างบทเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน
8. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียน ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

สรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นำเสนอองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนตามหลักการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จัดการและนำเสนอ ในแต่ละบทเรียนจะมีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ในลักษณะของสื่อหลายมิติ (Hypermedia) ทำให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนไม่รู้สึกเบื่อ

หน้า เป็นการช่วยเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจและพัฒนามาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้

คำดัชนีประสิทธิผล

เพชฌ กิจระการ และสมนึก ภัททิยชนี (2545 : 30-36) ได้ให้ความหมาย ลักษณะ และสูตรในการหาค่าดัชนีประสิทธิผล ไว้ดังนี้

1. ความหมายของดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน ถ้าหากผู้วิจัยต้องการพิจารณาต่อไปว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือสื่อที่สร้างขึ้นยังมีคุณภาพในแง่มุมอื่นอีกหรือไม่ สามารถพิจารณาได้โดยดูพัฒนาการของนักเรียน คือพิจารณาว่าก่อนและหลังการเรียนเรื่องใด ๆ นักเรียนได้พัฒนาหรือมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างไร เชื้อถือได้หรือไม่ หรือเพิ่มขึ้นเท่าไร ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากการคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.)

สำหรับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าสื่อวัตกรรมการเรียนมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ได้จริง คือ มีค่าตั้งแต่ .50

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2546 : 170) ได้กล่าวถึงดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า ค่าที่คำนวณจะได้เป็นทศนิยมซึ่งค่าทศนิยมที่ได้ถ้ามีค่าใกล้ 1 มากเพียงใดยิ่งแสดงว่าสื่อนั้นมีประสิทธิภาพมาก ข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณมาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งการทดสอบก่อนเรียน และการทดสอบหลังเรียน

สรุปว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนน การทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน

2. ลักษณะของดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงขอบเขต และประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อหรือการสอน การประเมินสื่อการเรียนการสอนมักจะดูถึงประสิทธิผลทางการสอน และ

การประเมินสื่ออื่น ๆ ซึ่งตามปกติแล้วจะเป็นการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน และคะแนนการทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม

3. วิธีการหาค่าดัชนีประสิทธิผล

ค่าดัชนีประสิทธิผลคำนวณได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนทดลองและการทดสอบหลังทดลองด้วยคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}$$

$$\text{หรือ} \quad E.I. = \frac{P_2 - P_1}{\text{Total} - P_1}$$

เมื่อ	P1	แทน	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน
	P2	แทน	ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน
	Total	แทน	ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม

ตัวอย่างการคำนวณแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของสื่อ

ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนนหลังเรียน	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียน	E.I.
20 x 30	412	100	0.6240

จากตารางที่ 4 แสดงว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.6240 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.40

การหาค่า E.I. เป็นการพิจารณาพัฒนาการในลักษณะที่ว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร ไม่ได้ทดสอบว่าเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ ซึ่งค่าที่แสดงคะแนนที่เพิ่มขึ้น 0.6240 นั้น เรียกว่า หาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) และเพื่อให้สื่อความหมายกันง่ายขึ้นจึงแปลงคะแนนให้อยู่ในรูปของร้อยละ เช่น จากค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) 0.6240 คิดเป็นร้อยละ 62.40

ความพึงพอใจ

1. ความหมายและประโยชน์ของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ การแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงพฤติกรรมออกมา 2 ลักษณะ คือ ทางบวก ซึ่งแสดงในลักษณะความชอบความพึงพอใจ ความสนใจ เห็นด้วย ทำให้อยากทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรม อีกลักษณะหนึ่งคือทางลบ ซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของความเกลียด ไม่พึงประสงค์ ไม่พอใจ ไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย อาจทำให้นุคคลเกิดความเบื่อหน่าย หรือต้องการหนีห่างจากสิ่งนั้น นอกจากนี้ความพึงพอใจอาจจะแสดงออกในลักษณะความเป็นกลางก็ได้ เช่น รู้สึกเฉย ๆ ไม่รัก ไม่ชอบ ไม่น่าสนใจในสิ่งนั้น ๆ ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความรู้สึกที่รับรู้ด้วยจิตใจ และอาจแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ให้นุคคลรอบข้างได้รับรู้ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

ปราสาท อิศรปริดา (2541 : 300) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง พลังที่เกิดจากพลังทางจิตที่มีผล ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและหาสิ่งที่ต้องการมาตอบสนอง

สุชา จันทร์เอม (2541 : 17) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับของแต่ละคน และมีแนวโน้มมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้เกิดความต้องการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 143) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียน เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเรียนในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการเรียน

พชรพร บุระยาตร์ (2547 : 8) กล่าวถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ ดังนี้ โดยทั่วไปครูผู้สอนและนักศึกษามักมองว่า ความพึงพอใจในการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนมีความคาดหวังว่าเมื่อตนได้พยายาม ทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายหรือทำงานที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จแล้ว ก็ย่อมมี ความพึงพอใจหรือความรู้สึกที่ดีต่อเรื่องนั้น นับว่าเป็นการเสริมแรงให้เกิดการ

เรียนรู้ที่ได้ผล ดังนั้น การเสริมแรงจึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมั่นในการทำงานของคนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ

กู๊ด (Good. 1973 : 161) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่อการเรียน

เดวิด (David. 1981 : 83) ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับผลประโยชน์ที่ได้รับ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ ยินดี เต็มใจ มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ได้ปฏิบัติ และสามารถสนองตอบความต้องการของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้ จึงหมายถึงความรู้สึกชอบ รู้สึกยินดีมีความตั้งใจและมีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสนองตอบความต้องการของผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมุ่งหวังที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

ถ้วน สายยศ และคณะ (2543 : 54) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความพึงพอใจไว้ว่าเป็นคำย่อของการอธิบายความรู้สึกเป็นอย่างไร คุณพฤติกรรมต่าง ๆ ได้มาก เช่น พู่ว่าเขามีความพึงพอใจในการเรียน มีความหมายถึงเขารักการเรียน มีความสุข สนุกสนานที่ได้เรียน ทำอะไรได้หลายอย่างเพื่อการเรียน ความพึงพอใจใช้พิจารณาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นนั้น คือความพึงพอใจของคนสามารถส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาจะแสดงออกได้

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนมีความสำคัญและมีประโยชน์มาก หากนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนแล้วย่อมก่อให้เกิดผลดังนี้คือ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน ปฏิบัติกิจกรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียน สนใจ เห็นคุณค่าของการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์ และแสดงออกหรือมีพฤติกรรมตอบสนอง ความพึงพอใจนั้นจะมีมากขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ หรือการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อให้งานหรือสิ่งนั้นประสบความสำเร็จ การศึกษาความพึงพอใจเป็นการศึกษาตามทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ ที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือต้องปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนจึง

ต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะถ้าเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนผลการเรียนรู้ที่ดีก็จะเกิดขึ้น

แนวคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติมี

ลักษณะดังนี้ สก็อต (Scott. 1970 : 124)

1. งานควรมีความสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้ทำ
2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงาน จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้

3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย

3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

เมื่อนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเรียนตามความสนใจ และมีโอกาสร่วมกันตั้งจุดประสงค์หรือความมุ่งหมาย ในการทำกิจกรรม ได้เลือกวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ผู้เรียนถนัด และสามารถค้นหาคำตอบได้

ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) (Maslow. 1970 : 69-80) นับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของคนเราอาจจะซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่ทันหมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้” ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความมั่นคงในชีวิตทั้งที่เป็นอยู่ปัจจุบัน และอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อับอุ่นใจ

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตร ความรักจากเพื่อนร่วมงาน

4. ความต้องการมีฐานะ (Esteem Needs) มีความอยากเด่นในสังคม มีชื่อเสียง อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความเป็นอิสระเสรีภาพ

5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการระดับสูง อยากให้ตนเองประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิตซึ่งเป็นไปได้ยาก

ความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ (Mc Clelland) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Needs for Achievement) เป็นพฤติกรรมที่จะกระทำการใด ๆ ให้เป็นผลสำเร็จดีเลิศมาตรฐาน เป็นแรงจูงใจนำไปสู่ความเป็นเลิศ

2. ความต้องการสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความปรารถนาที่จะสร้างมิตรภาพ และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3. ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการควบคุมผู้อื่น มีอิทธิพลต่อผู้อื่น และต้องการควบคุมผู้อื่น

เฮอริชเบอร์ก (Herzberg, 1959 : 113 – 115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงาน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะของอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานมีแนวความคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการ ผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบรรลุผลสำเร็จ จึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศและสถานการณ์ รวมทั้ง สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียน ให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม การที่ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานนั้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจในงานที่มีอยู่ การสร้างสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้เกิดกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทน ที่เหมาะสมซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็น ผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนด โดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่ เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดแก่ตัวผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอก เป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพอใจ

สรุปได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินั้นทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมาก

น้อยเพียงใดนั่นคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3. การวัดความพึงพอใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539 : 138-140) แบ่งแบบวัดตามลักษณะข้อความที่ถามออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. แบบสำรวจปรนัย เป็นแบบวัดที่มีคำถามและคำตอบให้เลือกตอบ โดยที่ผู้ตอบตอบตามที่ตนเองมีความคิดเห็น และความรู้สึกเป็นข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ด้วยเชิงปริมาณ

2. แบบสำรวจเชิงพรรณนา เป็นแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบด้วยคำพูดและข้อเขียนของตนเอง เป็นแบบสัมภาษณ์หรือคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบโดยอิสระ เป็นข้อมูลที่ได้ในเชิงคุณภาพ

จากเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบในการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กาญจนา อุปสาร (2547 : 77-78) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD) เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า แผนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.25/83.75 มีดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD เท่ากับ 0.6285 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.85 และนักเรียนมีความพึงพอใจกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมาก

ชววัฒน์ ไชยมิ่ง (2547 : 83) ทำการศึกษาผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษาโดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบ STAD ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านน้ำพุหินลาด อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีจำนวนนักเรียน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้เท่ากับ 51.13 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 85.22 ของคะแนนเต็ม 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะ นักเรียนมีคะแนนสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะพิสัยตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีจำนวนนักเรียน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะเท่ากับ 51.50 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน หรือมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับร้อยละ 85.83 ของคะแนนเต็ม 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเจตคติ นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีจำนวนนักเรียน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 91.25 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน หรือมีค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 91.25 ของคะแนนเต็ม

เบญจพรธ ดิษฐเนตร (2547 : 102-103) ได้วิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 4 วงจร ร้อยละ 90.65 ค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 35.46 คิดเป็นร้อยละ 88.65 ผ่านเกณฑ์รอบรู้ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 95.83 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่ตั้งไว้ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนาน และมีความสุขในการเรียนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กล้าแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟัง ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักเรียนกลุ่มเก่งให้ความช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มปานกลางและกลุ่มอ่อนอย่างเต็มที่ เพื่อให้ตนเองและกลุ่มประสบความสำเร็จ นักเรียนกลุ่มย่อยกล้าแสดงออก กล้าซักถาม และสนใจส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทั้งการเรียนสูงขึ้น มีทักษะในการทำงานกลุ่มมากขึ้น มีความพึงพอใจต่อตนเอง และกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

สุริยเสถ กิ่งมณี (2547 : 92 - 98) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค STAD มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.96/80.90 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นที่ระดับ 70.96 ซึ่งสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกลุ่มได้เป็นอย่างดี

ณัฐญา พันธรัตน์ (2548 : 100) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการกำกับตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยได้จำแนกวิธีสอนออกเป็น 2 วิธีคือ วิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการกำกับตนเอง และวิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบ่งระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดสงขลา จำนวน 120 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการกำกับตนเอง และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปิยะรัตน์ พรหมชาติ (2549 : 114) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และแบบซินดิเคทที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบซินดิเคท และผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบซินดิเคท และผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ฉลอง มีเนียม (2549 : 92) ศึกษาเรื่อง ผลการเรียนรู้จากการเรียนแบบรายบุคคล และแบบกลุ่มร่วมมือ โดยใช้บทเรียนบนเครือข่าย เรื่อง ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนที่เรียนแบบรายบุคคลมีประสิทธิภาพ 92.13/89.85 แบบกลุ่มร่วมมือ มีประสิทธิภาพ 94.05/93.25 และประสิทธิภาพรวม 93.11/91.46 2) คำนีประสิทธิภาพของบทเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเมื่อจัดการเรียนแบบรายบุคคล มีค่าเท่ากับ 0.8180 หรือร้อยละ 81.80 เมื่อจัดการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ มีค่าเท่ากับ 0.8765 หรือร้อยละ 87.65 และคำนีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 0.8473 หรือร้อยละ 84.73 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนที่เรียนแบบกลุ่มร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่าย รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียนแบบรายบุคคล แบบกลุ่มร่วมมือ และ โดยรวม มีความพึงพอใจต่อบทเรียนอยู่ในระดับมาก และ 5) นักเรียนที่เรียนแบบกลุ่มร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยของความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

นิภาพร ศรีสุภาพ (2550 : 70-71) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.31/83.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เท่ากับ 0.6145 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 61.45 และนักเรียน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านการวัดผล ประเมินผลอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจเป็นรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก

สุพรรณิ มีภูเวียง (2550 : 64-65) ได้ทำการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 21 คน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมดังกล่าว มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.33/83.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7100 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 71.00 และนักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการเรียนด้วยเหตุการณ์จัดกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

เดชพล ใจปันทา (2550 : 100 - 101) ศึกษาการเปรียบเทียบการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง หินและแร่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบร่วมมือที่มีขนาดกลุ่มต่างกัน พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง หินและแร่ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.26/80.02 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ดัชนีประสิทธิผล บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เท่ากับ 0.67 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง หินและแร่ ร้อยละ 67 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง หินและแร่ ที่เรียนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระหว่างกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ

ที่มีขนาดกลุ่มต่างกัน พบว่า กลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่เรียนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระหว่างกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือที่มีขนาดกลุ่มต่างกัน มีความพึงพอใจแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือที่มีขนาดกลุ่ม 3 คน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือที่มีขนาดกลุ่ม 5 คน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

นิภาจิตร บัวรอด (2551 : 92-93) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.57/ 82.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าเท่ากับ 0.6974 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 69.74 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4$)

สมศักดิ์ ศรีรุ่งเรือง (2552 : 118) ได้การศึกษาค้นคว้าพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.83/86.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้นประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เท่ากับ 0.8609 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 86.09 และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเครือข่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

วิกlund (Wicklund. 2003 : 3457-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนแบบรายบุคคลและการเรียนแบบร่วมมือกันในมหาวิทยาลัยที่นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ในการศึกษาได้แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ประยุกต์ใช้ในห้องเรียน กลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนเป็นรายบุคคล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันในเรื่องการใช้เวลาในการทำงานส่งครู นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานส่งครูใช้เวลาน้อยกว่าที่เรียนรู้รายบุคคล

วิลเลียมส์ (Williams. 2004 : 1258-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาครั้งนี้ว่า โรงเรียนจำนวนมากเห็นด้วยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือวิชาคณิตศาสตร์ แทนการเรียนรู้แบบดั้งเดิม เด็กจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานมากกว่า และคำแนะนำที่ดีที่ได้รับจากการวิจัยยังเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่จะเข้าใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน

อับดุลกานี (Abdulghani. 2004 : 4331-A) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในการเรียนภาษาอาหรับ ของนักเรียนในสหรัฐอเมริกาโดยนักเรียนที่ทำการศึกษาเป็นนักเรียนหญิงเกรด 10 ศึกษา กับนักเรียน 4 ห้องเรียน โดยนักเรียนกลุ่มทดลอง 2 ห้อง จำนวน 33 คน และ 31 คน และกลุ่มควบคุม 2 ห้อง จำนวน 33 และ 29 คน โดยกลุ่มทดลองใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับกลุ่มควบคุมใช้วิธีการเรียนรู้แบบบรรยาย ระยะเวลาในการศึกษา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแบบส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีเหตุผลและประสบความสำเร็จในเรียนภาษาอาหรับไม่แตกต่างกัน

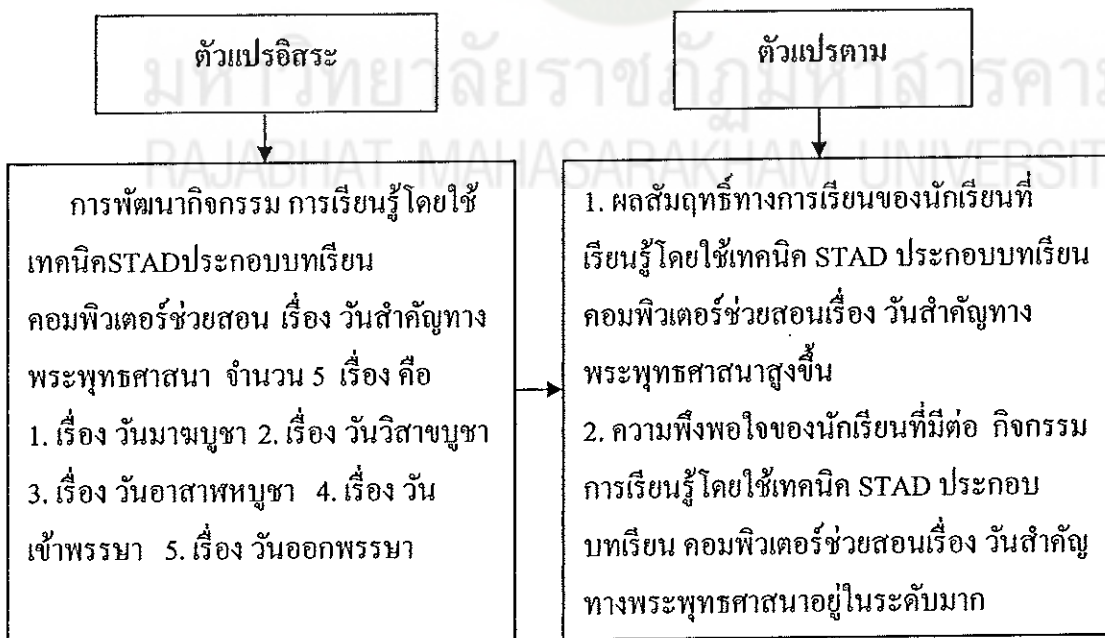
แมสซีย์ (Massey. 2004 : 2404-A) ได้ศึกษาผลกระทบของการเรียนรู้ร่วมกันกับการเรียนรู้แบบดั้งเดิมในห้องเรียน ความสำเร็จ ทักษะการแก้ปัญหา และการเรียนรู้ในกลุ่มในการเรียนของผู้ช่วยนักฟิสิกส์ โดยใช้วิธีการแบบร่วมมือ จุดประสงค์ในการวิจัย จะพิจารณาจากความแตกต่างทางสถิติของนักเรียนที่ซึ่งได้รับการศึกษาในสิ่งแวดล้อมที่เรียนรู้เกี่ยวกับการร่วมมือเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมคำบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยแบ่งเป็น 9 กลุ่ม พบว่า สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมมือกันทำงานจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

เกรแฮม (Graham. 2006 : 3909-A) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีผลการศึกษาหลายเรื่องแสดงว่าการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้

แบบร่วมมือ มีผลกระทบทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีการตรวจสอบห้องเรียนวิชาสังคมศึกษา 2 ห้องเรียน เพื่อสำรวจการนำวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสอบสวนกลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือที่แตกต่างกัน 3 กลยุทธ์ ผลการเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเพื่อกำหนดว่าวิธีการใดเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่ากัน ในวิชาเดียวกัน

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความคงทน งานประสบความสำเร็จได้ด้วยดี ตามกำหนด และช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานร่วมกันสูงขึ้น มีการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียสละ รู้จักแบ่งปันมีความรับผิดชอบ นักเรียนได้เรียนรู้จากเพื่อน และเห็นคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียน โรงเรียนบ้านกุตุรงค์ อำเภอกุตุรงค์ จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนนักเรียนสูงสุดต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย